

UTKAST TIL PROGRAM

■ ■ Dette er første helhetlige utkast til RVs nye prinsippprogram. Komiteen har diskutert hovedlinjene i utkastet, og forsøkt å sy sammen de ulike bidragene. Men det er ikke noe endelig utkast, det er et foreløpig opplegg til diskusjon.

■ ■ I forhold til det nåværende programmet er det nye punkter som hegemoni, miljø og IT-revolusjonen. Flere kapitler er helt omskrevet: Sosialisme, Norge, imperialisme og kvinneundertrykking. Derimot er andre kapitler nesten uendret.

■ ■ Utkastet er ment å gi et inntrykk av de rammene komiteen har tenkt seg. For det er fortsatt mye som mangler; f.eks. et avsnitt om militæret, en bedre presentasjon av klassene i Norge og mer utfyllende om det nasjonale spørsmålet.

Opprør

Medlemsblad for Raud Valallianse

NR 5 2000

Disposisjon:

1. INNLEDNING

2. KAPITALISME

3. NORGE

4. SOSIALISME

5. KREFTENE FOR
ENDRING

Returadresse:

11720

Gudrund Dalsbø
Dramsvn. 1

9009 TROMSØ

C-
B

<http://www.rv.no> - den revolusjonære heimesida for deg!

OPPRØR

MEDLEMSAVIS FOR RAUD VALALLIANSE

BLADSTYRAR: Bjarke Friborg
BLADSTYRE: Finn Olav Roljordet,
Else-Merete Thyness, Kristine Nybø

BLADBUNAD: Bjarke Friborg
TRYKK: Avistrykk Oslo

ADRESSE:
Osterhausgate 27, 0183 Oslo.
TELEFON: 22 98 90 54
TELEFAKS: 22 98 90 55
E-POST: oppror@rv.no

Stofffrist for neste Opprør: 20.7.00

Et program for handling

RV-landsmøtet i 1999 vedtok å sende hele det nåværende programmet til ny-skriving. Begrunnelsen var blant annet at det var skrevet i et for innforstått språk, at det ikke var bra nok på vårt sosialismesyn og heller ikke på miljø, teknologi, globalisering og på dagens sosiale bevegelser.

Nå foreligger det et konkret utkast, slik at den reelle debatten kan begynne. Det er langt fra noe endelig forslag. Men det er mye enklere å vurdere noe konkret og komme med endringsforslag, enn det er å komme med innspill til den løse luften.

Å sende ut forslaget nå er også en måte å unngå at programmet bare blir verket til en liten komite i Oslo. Partiets program skal være verket til hele partiet. Det skal uttrykke hva medlemmene mener og er opptatt av. Det skal slå fast hvordan RV skal orientere seg, og hjelpe oss med å omsette vår teori til praksis: Å bygge en revolusjonær sosialistisk bevegelse for fremtiden.

Fremover er ordet fritt, forhåpentlig kommer det mange og varierte innspill. Etter sommerleiren summerer komiteen opp de forslagene som har kommet inn, for å få den best mulige innstillingen til landsmøtet i februar 2001.

Bjarke Friborg

1. Innledning

1.1. RVS OPPGAVE

G apet mellom fattige og rike blir større, og stadig mer makt samles hos et fåtall dominerende storselskaper. Internasjonale organisasjoner som EU og WTO bryter ned demokrati og legger verden til rette for kapital- eiernes hensynsløse profittjakt. Bedriftsøkonomisk lønnsomhet tvinger seg gjennom som den eneste gyldige målestokk på stadig flere områder av samfunnet.

Motsetninga mellom kapitalisme og demokrati er i ferd med å bli tydelig for alle som vil se. Stadig flere ser også motsetninga mellom kapitalismen og et verdig liv for flertallet av menneskene. Den radikale offensiven fra kapitalen skaper grunnlag for radikal motstand. Fagforbund, kvinneorganisasjoner og miljøaktivister kan stadig sjeldnere slåss bare om enkeltsaker og reformer – utviklinga stiller spørsmålet om demokratiet og makta på dagsorden. Den nåværende utviklinga vil tvinge fram spørsmålet om alternativer til den rådende økonomiske orden.

Hvis ikke bevegelsene mot følgene av kapitalens herjinger setter spørsmålet om makta over eiendommen på dagsorden, vil aksjonene i lengden være til liten nytte. RVs oppgave er å bidra til å gjenreise sosialismen som et alternativ til kapitalismen. Det må skapes en bevegelse av tusener av arbeidere, både kropps- og åndsarbeidere, som er forankret blant sine arbeidskamerater og i sine lokalsamfunn, med en felles bevissthet om at sosialismen er mulig og nødvendig. En slik bevegelse må utvikle kampen for det sosialistiske alternativet. I en tilspisset situasjon, der spørsmålet om

eiendommen reises, vil en slik bevegelse være av uvurderlig betydning ved å drive framover et opprør som nedkjemper de kreftene som motsetter seg folkestyre og sosialisme.

1.2. VÅRT MÅL

RVs mål er et klasseløst samfunn, et samfunn av globalt, frivillig samvirke mellom frie, likestilte individer. Vi ønsker et samfunn uten et undertrykkende statsapparat, der kjønn, hudfarge, seksuell legning, kulturell tilhørighet og andre kjennetegn ved grupper og individer ikke medfører ulike muligheter for utfoldelse i samfunnet eller noen form for diskriminering.

Forutsetninga for å kunne skape et rettferdig, klasseløst samfunn er innføringa av et sosialistisk folkestyre. Sosialisme innebærer at kapital- eiernes kontroll over ressurser og produksjonsmidler blir oppheva, ved at disse ressursene føres over på felleskapets hender. En demokratisk økonomi avløser dagens kapitaldiktatur, og gjør det mulig å forme samfunnsutviklinga med utgangspunkt i behovene til flertallet i stedet for profittmaksimering for et lite mindretall. Sosialismen gjør det mulig for det arbeidende folket – for første gang i historia – å ta kontrollen over sitt samfunn og sine liv i egne hender, gjennom et demokratisk styre basert på at de sentrale ressursene er gjort til felles eiendom.

1.2. VÅRT MÅL

RV kjemper for en verden uten nød, undertrykking og utbytting. Vårt mål er et sosialistisk samfunn basert på folkestyre og økonomisk demokrati, der arbeiderne styrer på sin arbeidsplass og der det er valg til alle ledende posisjoner. Et samfunn styrt

ut fra behovene til de mange og ikke profitten til de få. Viktige investeringer skal gjøres av folkevalgte organer, og ikke bak styreverrommenes lukkede dører. Arbeid skal gi mulighet for skaperglede og være en kilde til utvikling av enkeltmennesker og fellesskapet. Produksjon må være basert på en økologisk forsvarlig forvaltning av naturressursene, i tillegg til å sikre det biologiske mangfoldet og livsgrunnlaget for framtidens generasjoner. Bedriftene må samarbeide om å produsere rasjonelt, frem for å konkurrere hverandre til døde. Kjøp og salg av sex og kropp skal være en utenkelig måte å tjene penger på. Og individenes og mindretallenes rettigheter må sikres, slik at det enkelte mennesket kan leve et allsidig liv med rike muligheter til å utvikle seg. Det skal bli slutt på kriger over tilgang på markeder, og det må bli frihet for alle undertrykte folkeslag og minoriteter.

Denne samfunnsformen er blant annet inspirert av den visjonen Karl Marx kalte kommunismen, men den har ikke noe felles med de undertrykkende byråkratstatene som har gått under den betegnelsen. En av de sentrale lærdommene fra 1900-tallet er at sosialisme og demokrati ikke kan skilles, og at frihet alltid må bety frihet for den annerledes tenkende. Sosialismen er ikke slutten på historien, men bare et mye bedre rammeverk for å løse menneskehetens problemer. Det nye samfunnet vil være i konstant utvikling, og det vil også være fare for tilbakeslag. Derfor vil RV alltid kjempe mot undertrykking, uansett hvor den finnes eller hva maktthaverne kaller seg.

Her er det to ulike punkt 1.2. Dette var mest en diskusjon rundt formen, om hvor mye vi skal antyde f.eks. om sosialismen så tidlig i programmet.

Alternativt forslag til intro:

Verden har aldri vært rikere, menneskenes kunnskap aldri gjort så store framskritt – og mulighetene har aldri vært større for å lage en verden med rettferdighet og velstand for alle, og der alle muligheter er til stede for å utforme en bærekraftig utvikling som ikke utarmer naturgrunnlaget vårt. Men tvert i mot: Vi opplever at stadig flere sulter, at krig fortsetter på stadig mer bestials vis, at ressurser som jord, drikkevann og biologisk diversitet blir fullstendig utarmet.

En slik vanvittig verden krever forandring. En slik forandring er mulig dersom folk selv kunne bestemme over sine liv. Men dagens kapitalistiske verden er ikke et samfunn der folk bestemmer over sine liv.

Dette er ikke bare et spørsmål om demokrati, det er et spørsmål om hva slags demokrati. Demokrati er alltid knyttet til hva slags økonomisk

system som dominerer. Kapitalismen er et system styrt av motivet om økonomisk profitt, og dette forholdet dominerer stadig større del av alle forhold mellom mennesker. Kapitalismen er et system der et mindretall, borgerskapet, eier det som er viktig å eie, og som gir dem makta i samfunnet. Denne motsetningen mellom et system som bare gavner et lite mindretall, og en verden av stadig flere som tvinges inn under kapitalismens barbari, er i ferd med å bli tydelig for stadig flere.

Kapitalismen er grunnleggende ustabil, kriser og oppgangsperioder er innebygd i systemet. Dagens kapitalisme har kommet ut av sin stabile vekstperiode etter siste verdenskrig. Systemet er inne i en krise som hele tiden legger enormt press på kapitalister og politikere for å redde profitten.

I en kriserammet kapitalisme er det trangt for reformer og forde-

lingspolitikk. De rådende sosialdemokratiske ideer i arbeiderklassen har gått mer og mer til høyre, og mer og mer åpent forsvarer de kapitalismens barbari.

Det har vært en tendens de siste åra til at stadig flere konfrontasjoner mellom arbeidere og kapitaleiere har fått mer og mer politisk karakter. I en slik situasjon vil RV kunne komme med sine ideer om sosialisme, og som kan bidra til å bygge en bevegelse av arbeidere med en felles bevissthet om at sosialismen er mulig og nødvendig. En slik bevegelse må utvikle kampen for det sosialistiske alternativet. I en tilspisset situasjon, der spørsmålet om kontroll over samfunnet reises, vil en slik bevegelse være av uvurderlig betydning ved å drive framover et opprør som nedkjemper de kreftene som motsetter seg folkestyre og sosialisme.

Dag Marcus Eide,
Oslo Sentrum RV

2.1. Eiendommen og statsmakta

Her forsøker komiteen å beskrive kort hvordan kapitalismen er et system basert på profittjakt og inndeling av befolkningen i klasser, og at staten er et redskap for makthaverne.

Jorda har nok mat til å fø alle og nok ressurser til å gi alle et godt liv. Menneskene har nok kunnskaper om hvordan miljøet ødelegges og hvordan miljømordet skal stanses. Likevel øker gapet mellom jordas fattige og rike land, millioner av mennesker dør av sult og underernæring, miljømordet fortsetter med økt styrke, og rivaliseringa innenfor kapitalismen fører til stadig nye og brutale kriger. Uløste oppgaver står i kø, og køen av arbeidsløse som kunne løst dem, teller nye millioner hvert år. Levekåra til arbeidsfolk i den rike delen av verden forverres. Alt dette er forårsaka av den kapitalistiske orden, der privat kontroll over ressursene og kapitaleiernes profittkappløp legger premissene for samfunnsutviklinga.

Kapitalismen er det økonomiske systemet som dominerer hele jordkloden i dag, og som opprinnelig vokste frem i Vest-Europa ved inngangen til 1800-tallet. Som de fleste tidligere samfunnsformer er det basert på en deling av befolkningen i samfunnsklasser, med hver sine ulike interesser ut fra sin stilling i produksjonen. En liten elite på toppen har tildelt seg sjøl eiendomsretten til de verdiene som blir frembrakt av et kollektiv. I de gamle slavesamfunna gikk motsigelsen mellom eierne og slavene, mens føydsamfunnet bygget på skillet mellom godseier og bondestand. Under kapitalismen står eierne av kapital mot det store flertallet av lønnsarbeidere; borgerskapet mot proletariatet. I ethvert samfunn vil det også finnes forskjellige mellomlag og utgrupper, selv om de vil orientere seg mot de viktigste hovedklassene.

PROFIT FREM FOR BEHOV

En kapitalistisk økonomi gjør alt til varer, også arbeidskrafta. Lønnsarbeiderne er nødt til å selge arbeidskrafta si for å leve. Eierklassen lever av at arbeideren skaper større verdier enn det hun får ut i lønn, arbeidet er en kilde til merverdi og profitt for kapitalistene. Produksjonsmålsetninga under kapitalismen er å maksimere profitten, ikke å dekke behov i befolkninga. Behovsdekking er, sett fra eierklassen, en bivirkning av kapitalistisk produksjon. En markedsøkonomi vil alltid ta mer hensyn til de rikes kjøpekraft enn behovene til de fattige. Utbyttinga skjer også gjennom at kapitalen har underlagt seg andre produktionsformer og raner til seg verdier som

skapes i disse sektorene. Den kapitalistiske produksjonen snylter i tillegg på den svære mengden ubetalt arbeid som særlig utføres av kvinner over hele verden.

Konkurransen mellom kapitalistene skaper en systemtvang som gjør det umulig å drive kapitalistisk produksjon med andre og mer humane produksjonsmålsetninger enn maksimalprofitt. Kapitaleiere som ikke henger med i teten av profittkappløpet taper inntekter, markedsandeler og aksjekurs, og risikerer å gå konkurs eller bli kjøpt opp. Den kraftige akkumulasjonen av kapital fører til konsentrasjon og stadig sterkere polarisering, både mellom fattige og rike og mellom sentrum og periferi.

STATSMAKT OG KONTROLL

Til sin økonomiske overmakt kan borgerskapet legge det maktapparatet som utgjør staten. Staten oppstod historisk først da det oppstod uforsonlige klasse-motsetninger. Statens apparat av lovverk, vold og tvang må til for å holde disse motsetningene under kontroll. I vårt samfunn er dette først og fremst motsetningen mellom eierklassen og arbeiderklassen. Dette er en uforsonlig, antagonistisk motsetning; arbeiderklassen kan bare frigjøre seg fra eiernes tvang ved å frata eierne selve eiendommen. Statsapparatet har som en sentral og åpent uttrykt oppgave å forsvare nettopp denne private eiendommen. 1900-tallet levnet ingen tvil om at den borgerlige staten lar eiernes klasseinteresse gå foran de formelle spillereglene, noe den omfattende ulovlige overvåkinga av opposisjonen i Norge eller kuppet mot den demokratisk valgte Salvador Allende i Chile 1973 kan stå som eksempler på.

Staten spiller også økonomisk sett en sentral rolle i en moderne kapitalistisk økonomi. Staten har fungert som en stor «felleskapitalist», som tar seg av investeringer og drift som privatkapitalen ikke kan håndtere. Dette gjelder offentlig infrastruktur for transport og annen kommunikasjon, et utdanningssystem som produserer kompetent arbeidskraft, et helsevesen som reparerer arbeidskraft og så videre. Staten legger forholdene til rette for det private næringslivet gjennom handelsavtaler, eksportframstøt, subsidier og investeringsstøtte. I de fleste kapitalistiske land har staten også utvikla en omfattende egen næringsvirksomhet, som for eksempel i den norske oljebransjen. Slik virksomhet foregår ofte i nært samarbeid med private interesser, og blir i våre dager også privatisert.

Statens rolle som et fysisk apparat til vern om kapitalistklassens eiendomsrett og statens store økonomiske betydning for den samme klassen, gjør kontrollen over statsapparatet til en avgjørende forutsetning for borgerskapets herredømme.

2.3. Kvinneundertrykkinga

Kapitalismen fører videre tusenårige tradisjoner for menns dominans over kvinner. Den kapitalistiske produksjonsmåten utnytter arbeidsdelinga mellom kjønnene og kvinneundertrykkinga til eierklassens økonomiske og politiske fordel. Kvinnenes ulønnete hus- og omsorgsarbeid i familien blir indirekte utbytta av kapitalen: Dette arbeidet reproducerer arbeidskraft, men siden det ikke betales for sparer det store lønnsutgifter i den kapitalistiske produksjonen.

Kvinner i lønnsarbeid blir utbytta hardere enn menn i vårt samfunn. Av historiske årsaker knytta til arbeidsdelinga i familien, blir kvinner på arbeidsmarkedet behandla som «tilleggsarbeidskraft» som ikke trenger like høy lønn som «hovedarbeidskrafta» – den mannlige familieforsørgeren. Denne forringinga av verdien på kvinners arbeidskraft gir seg uttrykk både i ulik lønn for likt arbeid og i den lave lønna i kvinnerike yrker. Dermed svekkes den samfunnsmessige posisjonen til alle kvinner, enten de lever sammen med en mann eller ikke. Kvinners posisjon på arbeidsmarkedet er svakere enn menns på grunn av at mange har deltidsarbeid, atypisk arbeidstid og usikre kontrakter. Ulikheten skyldes i hovedsak at kvinner har hovedansvaret for hus- og omsorgsarbeid, som svekker muligheten til lønnsarbeid.

Familien som sosial og økonomisk institusjon er kjerna i systemet som opprettholder maktforholdet og arbeidsdelinga mellom kjønnene. Dens økonomiske og undertrykkende funksjoner er nært sammenvevd. Samtidig er den et samlingspunkt for fellesskap, omsorg og kjærlighet. Det skaper djupe psykologiske strukturer som bidrar til å legitimere og opprettholde undertrykkinga, hos begge kjønn. Undertrykkinga av homofile og lesbiske har sammenheng med at deres

legning bryter med familien og de tilhørende forestillingene om kjønnenes rolle. Kvinnefrigjøringa og frigjøringa av homofile og lesbiske har derfor mange fellesnevne.

Arbeidernes klasseinteresse ligger i å nedkjempe splittelsen mellom menn og kvinner, det er borgerskapet som er tjent med kvinneundertrykkinga. Men kvinneundertrykkinga gir også menn i de arbeidende klassene materielle og sosiale fordeler. Oppfatninga av kvinner som et mindreverdige kjønn er i ulike former en del av sjølbildet og verdensbildet til de fleste mennesker i vårt samfunn. Gjennom undertrykkinga av kvinnene risikerer de arbeidende klassenes menn å

havne i en allianse med sin egen klassefiende, hvis de ikke slåss mot sin egen posisjon som det privilegerte, undertrykkende kjønn.

Hankjønnets dominans blir opprettholdt gjennom et utall av tradisjoner og handlinger, som daglig gjenskaper maktforholdet, både økonomisk, fysisk og ideologisk. Prostitusjon og pornografi gjør kvinnekroppen til vare, og er både ekstreme uttrykk for og bidrag til gjenskaping av kvinnenes mindreverdige posisjon. Seksualisert vold er kapitalistisk storindustri i alle øter av verden. Prostitusjonen er en viktig kilde til valutainntekter for flere stater i den 3. verden, via turistindustrien. Mote- og skjønnhetsindustriens propaganda for uoppnåelige kroppsidealer ødelegger sjølbildet til mange unge jenter, og skaper et sjukelig slankepress som også fører til spiseforstyrrelser og dødsfall. Menns omfattende bruk av vold mot kvinner er samfunnets største voldsproblem, og gir en kontinuerlig strøm av bidrag til opprettholdelse av maktforholdet mellom kjønnene. Statens svake engasjement i å bekjempe vold mot kvinner er nok et ekstremt uttrykk for kvinners posisjon i vårt samfunn.

Kvinner og klasser: Hva mener medlemmene?

Lillehammer RV har hatt møte om programutkastet, og hadde flere innspill:

– I utkastet er familien ikke definert, det er noe som blir tatt for gitt. Men familien er ikke lenger far, mor og barn. Familien finnes i mange former, og det er mange aleineforsørgerere. Her i Lillehammer består 43% av husholdningene av enslige, noe som trolig ligger nær landsgjennomsnittet. Slike ting må gå klarere frem, mente Turid Thomassen.

– Vi må også ha en klasseanalyse vi kan kjenne oss igjen i. Hvem er arbeiderklassen, og hvordan ser klassene ut her i Norge, spurte Helge Galtrud. – I dag er det nok mindre tydelig klassebevissthet, men fremdeles er det en utbredt følelse av «oss mot dem». Det så vi blant annet under storstreiken. Men vi må heller ikke gi et karikert bilde av at tidligere var ar-

beiderklassen mye mer enhetlig og klassebevisst. Det har alltid vært forskjellige overgangs- og blandingsformer, f.eks. jordbruks- og sesongarbeidere eller husgjelder og løsarbeidere.

Ellers la flere av de fremmøtte vekt på at vitsen med et program er å finne ut hvor RV står og skal stå i dag. – Vi er møkka lei av interne historiske debatter og av spørsmålet om AKP eller RV. Men ellers er det greit med uenighet, det må være hovedfunksjonen til et program å finne ut hvor medlemmene er enige eller uenige. Kanskje man kan liste opp punkter eller linjer der det er forskjellige syn i organisasjonen.

– Programmet skal være en hjelp for oss som er aktive. De fleste av dem som stemmer RV eller arbeider sammen med oss vil heller ha mye kortere punkter.

BF

2.2. Overklassens hegemoni

Punktet om hegemoni er helt nytt, og trolig der det var mest uenighet i komiteen. Noen av innvendingene var at det er tungt språk og vanskelige begreper. Det var også en innvending på at kapittelet hadde for liten vekt på at tanker og ideologi springer ut av en økonomisk basis. Dermed blir det lagt for stor vekt på den selvstendige betydningen av ideer. F.eks. ble det nevnt hvordan streik og praktisk erfaring endrer folks bevissthet.

Fra de som ville ha med punktet om hegemoni var begrunnelsen at vår bevegelse har hatt altfor lite analyse av overbygninga og hvordan den fungerer i moderne kapitalistiske samfunn: Det er for enkelt å redusere overbygninga til at «de herskendes tanker er de herskende tanker».

Som følge av og til støtte for overklassens fysiske og økonomiske dominans kommer dens symbolske makt, dens kulturelle dominans. Alle herskende grupper eller klasser produserer «ideologi»; forestillinger om samfunnet som bidrar til å rettferdiggjøre, opprettholde og produsere den rådende orden. I høyt utvikla samfunn som vårt, tar ikke denne dominansen form av en distinkt ideologi eller religion som innbyggerne lærer opp til å adlyde. Den eksisterer i form av et mer sammensatt og mindre synlig hegemoni.

Et eksempel på dette hegemoniet er hvordan den økonomiske klassedelinga av innbyggerne gir seg uttrykk også på de fleste av livets ikke-økonomiske områder. Med rikdom og overordna posisjon følger som oftest en «distingvert» og «kultivert» smak og adferd, og jo lavere man kommer i rang og økonomisk styrke jo mindre distingvert og «dannet» blir som oftest også kulturen. Denne deling-

en i kulturelle klasser er uttrykk for overklassens hegemoni – det er overklassens smak og livsførsel som danner malen for hva som er høyverdig, mens det folkelige ofte betraktes som vulgært.

I hovedsak blir ikke overklassens dominans i vårt samfunn opprettholdt ved fysisk makt – sjøl om det skjer når det blir nødvendig, og heller ikke bare gjennom kontrollen over eiendommen – sjøl om den alltid er der. Dominansen blir kontinuerlig opprettholdt og fornyet gjennom hegemoniet, som eksisterer i form av et utall forestillinger, vurderinger, holdninger og handlinger som former individers og kollektivets erfaring, vaner, verdensbilde og sjølbilde. Den hegemoniske innflytelsen gjør seg gjeldende fra svært ung alder og fornyes gjennom alle stadier av livet, slik at mye av det vi tenker og føler er reproduksjoner av en dypt rotfesta samfunnsorden.

SAMFUNNETS SYMBOLISKE ORDEN

Det rådende hegemoniet bidrar til å holde flertallet av undertrykte vekk fra å kreve omstyrting av dagens maktforhold og rangordninger. Overklassens oppfatning av hva som er høyverdig og uverdiggodtatt og overtatt langt ut over overklassens rekke, flertallet av befolkninga aksepterer samfunnets symbolske orden. Det er gjennom dette hegemoniet – dannelsen av et verdensbilde som tilsvarende og støtter opp om den økonomiske orden, og sjølbilder hos de ulike klassene som er tilpassa denne orden – at de latente konfliktene i classesamfunnet kan holdes på et håndterbart nivå.

Hegemoniet viser seg også gjennom aksepten av ord som forskjønner og fordreier virkeligheten, som «arbeidsgiver» framfor «arbeidsgiver», «arbeidstaker» framfor «arbeider», «fredsoppretting» framfor «krig». Samfunnets sosialisering av individene bidrar til at den enkelte blir utstyrt med forventninger til livet som, under stabile samfunnsforhold, i stor grad svarer til de faktiske mulighetene, ganske enkelt fordi det er disse mulighetene (samfunnet) som har skapt forventningene. Dermed er menneskene tilbøyelige til å «akseptere sin plass», og ikke gå til angrep på den ulike fordelinga av eiendom som innsnevrer menneskenes muligheter til utvikling og utfoldelse.

Ikke minst viser kapitaleierklassens hegemoni seg gjennom almenngjøringa av en helt bestemt type økonomisk logikk: «Lønnsomhet» i bedriftsøkonomisk betydning gjøres til den gyldigste av alle målestokker på de fleste områder av samfunnet. Motstykket til denne almenngyldige, bedriftsøkonomiske «moral» er den «moral» og rolle som er etablert for flertallet: konsumentens.

Denne prosessen blir forsterka gjennom privatisering og kommersialisering på stadig flere samfunnsområder. Kapitalismen gjør alle ting og mellommenneskelige forhold til varer, stadig flere av våre forhold til omverden blir pengeforhold. Den nyliberalistiske ideologien framhever dette som en både uunngåelig og positiv prosess. Denne tenkemåten oppfatter kollektive eller politiske inngrep overfor markedets mekanismer som

skadelige og i strid med nyliberalismens «rene» økonomiske logikk. Som ideologisk system er nyliberalismen derfor et politisk program for oppløsning av alle kollektiv – uansett om de er basert på klasse, nasjon eller andre varige bånd.

Den nyliberalistiske tenkinga er i ferd med å innta en dominerende posisjon i vårt samfunns hegemoniske kultur. Dette både uttrykker og forsterker motsetningene som er i ferd med å rive ned samholdsideologien og klassekompromisset. Nyliberalismens konsekvenser for både mennesker og miljø er alvorlige, gjennom at den nedkjemper den ideologiske motstanden mot de mest nådeløse formene for profittmaksimering.

Som på det økonomiske feltet, spiller staten en avgjørende rolle i å skape og opprettholde samfunnets symbolske orden. Statens legitimitet – utbredelsen av forestillinga om staten som en representant for fellesskapet, for universelle verdier – er skapt gjennom en omfattende akkumulasjon av symbolsk kapital, en kapital som historisk oppstod sammen med konsentrasjonen av legitim fysisk tvangsmakt i statens hender. Staten rår over symbolsk makt – autoritet – til å framstille statens oppfatninger og handlinger som legitime og universelle oppfatninger og handlinger. Dette gjelder for eksempel forminga av språk og historiske forestillinger – og dermed identitet – gjennom utdanningssystemet. Det gjelder også monopoleiet på utnevning av personer til bestemte embeter med bestemte privilegier og fullmakter som respekteres av samfunnets innbyggere.

Statens offisielle forestillinger og handlinger er interessebestemte, selv om de framstilles som universelle. Men med unntak av enkelte krisesituasjoner blir det ikke stilt spørsmål ved statens legitimitet. Dette er en avgjørende årsak til overklassen ofte hersker med slik letthet. Når innbyggerne stort sett lydige underordner seg statlige befalinger, er det takket være at staten først har innprentet de mentale strukturene som den oppfattes gjennom. Dette skjer ikke minst gjennom skoleverket, men også massemediene og en rekke andre institusjoner bidrar til at menneskene er utstyrt med mentale strukturer (oppfatningsmåter) som svarer til og bekreftes av samfunnets objektive, materielle strukturer. Staten er, ved at den disponerer midler til å påtvinge og innprente innbyggerne prinsipper for

oppfatninga av seg sjøl og samfunnet, det fremste åstedet for konsentrasjon og utøvelse av symbolsk makt, og dermed et avgjørende instrument i oppfyllelsen av den herskende klassens ambisjon om å herske uten at befolkninga oppdager det.

MOTHEGEMONIETS UTFORDRINGER

En framgangsrik kamp for sosialismen er bare mulig hvis det utvikles mothegemoni, som kan utfordre den rådende symbolske orden. Et mothegemoni må snakke eksplisitt om maktstrukturene som blir usynlige innenfor hegemoniet. Det må bære fram andre vurderinger av samfunnsklassenes roller. Det må avsløre og skape frigjørende alternativer til de patriarkalske kjønnsrollene. Og det må ikke minst utgjøre et sett av handlinger og holdninger som gir arbeiderklassen den sjøllittiten som systematisk brytes ned under det rådende hegemoniet.

Et revolusjonært mothegemoni må utvikles på mange felter, og først og fremst i arbeiderklassen. Det må hente sin kraft fra kollektivets potensial for styrke og makt. Det må bygge på og utvikle den opposisjonelle praksis som oppstår igjen og igjen i arbeiderklassen, først og fremst på det økonomiske feltet (streik er et typisk eksempel). Et mothegemoni må også utvikles av profesjonelle «ideologi-produsenter» i akademia, kulturlivet og mediene. Utviklinga av mothegemoni forutsetter strategier for å overvinne et mangfold av symbolske systemer som i dag bidrar til å opprettholde og forsterke overklassens hegemoni.

- Dette inkluderer *kulturimperialismen* og dens gjennomsyring av lokale og nasjonale kulturer med kommersiell propaganda, samt dens utbredelse av et verdensbilde nøye tilpassa Vestens og særlig USAs økonomiske og militære strategier.
- Det inkluderer *urbanismen*, og dens glorifisering av forbrukerrollen og en hver sentralisering, samt ødeleggende innflytelse på sjølbildet til lokalsamfunn som måtte bli definert som ikke-urbane.
- Det inkluderer den såkalte *postmodernismen* og dens «fragmentariske» verdensbilde som innebærer en totaliserende avvisning av at det finnes overordna, bestemmende samfunnsstrukturer. Den avviser dermed også muligheten for at samfunnsanalyse kan danne grunnlag for kollektivt politisk arbeid for å endre de undertrykkende strukturene. Postmodernismens angrep på «universalistiske» tankesystemer (som marxismen) og dyrking av alt som splitter og fragmenterer de arbeidende klassene, utgjør sammen med nyliberalismens offensiv på det økonomiske feltet et kraftfullt program for ideologisk avvæpning og oppløsning av de kollektivene som kan yte motstand mot overklassens strategier for profittmaksimering.
- Det inkluderer de *patriarkalske tradisjonene* og de tilhørende kjønnsrollene, som bidrar til hannkjønns aksept av kapitalismen og hunnkjønns aksept av sin underordna posisjon.
- Og det inkluderer *nyliberalismen* og dens rent kapitalistiske «moral», som må utfordres av en helt annen og menneskelig rasjonalitet.

2.4. Imperialismen

Er det de nasjonale og sosiale bevegelsene i «den tredje verden» som er den viktigste kraften mot imperialismen?

Dette avsnittet er helt nyskrevet, og gir et bud på de viktigste trekkene ved «den nye verdensorden». Det er sentralt hvordan den globaliserte kapitalismen både har skapt store problemer og store muligheter. Teksten beskriver dessuten hvordan motsetningen mellom arbeid og kapital er ved å skjerpes på internasjonalt plan, mens det har blitt mer vanskelig med nasjonalstatlig enegang.

Framveksten av kapitalismen i Europa er historisk knyttet sammen med ei hensynsløs internasjonal utbytting og plyndring av andre verdensdeler. Ved utgangen av 1800-tallet var det meste av kloden delt opp mellom de ledende kapitalistlandene, som hadde etablert seg som kolonimakter. Samtidig gikk hele det kapitalistiske systemet inn i sin imperialistiske epoke. Storselskapene ble internasjonale konserner, og finanskapitalen inntok en dominerende stilling. De multinasjonale selskapene kontrollerer i dag store deler av verdenshandelen, råvaretilgangen og prisfastsettelsen. Omlag 200 helt dominerende konserner disponerer store og sentrale deler av jordas økonomiske ressurser. Den imperialistiske verdensorden tvinger storselskapene til å konkurrere med hveran-

dre over tilgangen på naturressurser og nye markeder. Som følge av dette var hele 1900-tallet prega av kriger og undertrykking, men også av opprør og revolusjonsforsøk. To ganger har det også brutt ut omfattende verdenskriger, som har ført til nye internasjonale maktforhold.

ØKENDE NYRIVALISERING

Mens perioden fra 1945 til 1990 var kjennetegnet av dominansen til de to supermaktene USA og Sovjet, er det i dag slik at flere ulike handelsblokker konkurrerer om innflytelse. Med sammenbruddet av Sovjetblokken er USA den eneste gjenværende supermakten, bare utfordret av EU og Japan som vil forvandle sin økonomiske styrke til politisk og militær dominans. Mens Japan igjen gjør seg klar til militære aksjoner uten for landets egne grenser, går EU i retning av en ny statsdannelse med egen atomparaply, overvåkingsapparat og uavhengige militære stridskrefter. I den vestlige militæralliansen Nato skjer det en tilsvarende omlegging fra stående invasjonshærer, til mer vekt på mobile og høyteknologiske utrykningstropper til å forsvare imperialistiske interesser i andre land. Nato er i dag åpent retta inn på å utvide den vestlige dominansen, både innad i Europa og i forhold til nærområdene.

På denne måten fremstår «de tre store» ofte som rivaler. Likevel er fremdeles de tre maktblokkene integrerte og avhengige av hverandre, og trass i forskjellige strategiske utgangspunkt og vurderinger står de samlet om å fremme den globale kapitalismen og dens institusjoner. Gjennom organisasjoner som WTO (Verdens Handelsorganisasjon), IMF (det Internasjonale Pengefondet) og Verdensbanken har de imperialistiske landene sikret seg et omfattende regelverk for å opprettholde og utdype den rådende ulikheten på verdensplan.

KAPITALISME I ALLE LAND

Den globale eliten er nå på offensiven, og står i spissen for en storstilt omforde-

lingspolitikk. Stadig større verdier tas fra de fattigste og gis til de rikeste, mens offentlige interesser må vike for privatkapitalen. Denne utviklinga har vært på gang siden midten av 1970-tallet, ledsaket av frammarsjen til den markedsliberalistiske ideologien og mye større gjennomslag for kapitalkreftene. Stadig flere områder er prega av åpne, globale markeder som har gitt dramatisk mer rom for en omfattende spekulasjonsøkonomi, eller av «kasinokapitalisme». Den truer nå både nasjonale økonomier, natur- og ressursgrunnlaget, arbeidsplasser og sosiale velferdsordninger. Over alt går det mot økt frihandel, fri bevegelse av kapital, fjerning av lover og reguleringer som styrer kapitalen, og stansing av veksten eller direkte reduksjoner særlig innen omsorgs-, helse- og utdanningssektoren. Konsentrasjon og monopolisering skjer med stor fart.

Helt frem til 1990-tallet var det fremdeles slik at ulike økonomiske regimer var i konkurranse med hverandre. Selv om demokratiske sosialister alltid har forkastet både vestens kapitaldiktatur og de forskjellige formene for byråkratisk kommandoøkonomi, fungerte de ulike systemene som viktige «fyrstårn» eller holdepunkter for både høyre- og venstresiden. Det var mulig for sosiale og nasjonale frigjøringsbevegelser å spille på motsetninger mellom maktblokkene. Mange revolusjonære sosialister forsøkte også å skille mellom ulike «nasjonale», «progressive» eller «anti-imperialistiske» krefter blant de styrende. I dag har nesten alle de byråkratiske og anti-vestlige regimene slått åpent inn på ulike former for stats- eller markeds kapitalisme, og rommet for å spille på motsetninger er dramatisk redusert.

NYE VILKÅR FOR KAMP

Men den fremstormende kapitalismen skaper også nye muligheter og vilkår for motstanden. Med den massive bølgen i retning privatisering og liberalisering er det skapt mer like vilkår og mer like motstandere for jordens undertrykte og utbytta. Med den tette sammenvevinga innen verdensøkonomien er det skapt mer rom for omfattende internasjonale aksjoner og for å bygge globale og solidariske nettverk. En streik i et enkelt land vil ofte ha store ringvirkninger i mange andre land, mens det har blitt mye enklere med øyeblikkelig kommunikasjon. Endelig betyr sammenbruddet i de stalinistiske «fyrstårn» at det ikke lenger er deler av arbeiderbevegelsen som helt eller delvist har bundet seg opp til bestemte stater sin skiftende utenrikspolitikk. Alle disse faktorene bidrar sammen til å skape et nytt grunnlag for enhet blant revolusjonære sosialister.

NASJONAL SJØLRÅDERETT?

RV forsvaret prinsippet om alle nasjoners sjølråderett under både kapitalismen og sosialismen, også selv om vi ikke vil anbefale enhver nasjonal bevegelse å danne en egen stat. I den imperialistiske epoken har det hele tiden oppstått nye og selvstendige nasjonalstater, men de har gradvist blitt mer like i sin ideologi og i sitt økonomiske fundament. Det har blitt mye mer vanskelig å isolere seg fra verdensmarkedet og å bygge opp en selvstendig nasjonaløkonomi.

ARBEID MOT KAPITAL

For revolusjonære sosialister er det derfor blitt stadig mer avgjørende med internasjonal solidaritet mellom arbeidere, og å støtte opp om den sosialistiske venstresida frem for mer eller mindre «progressive» krefter innen borgerskapet og småborgerskapet. Det betyr langt fra at vi er mot å samarbeide med ikke-sosialistiske krefter, men det betyr at det har blitt mer viktig å sikre rom for en uavhengig arbeiderpolitikk og å vinne oppslutning om det sosialistiske alternativet. Det har heller ikke blitt mindre viktig å slåss for nasjonal frigjøring, eller å kjempe for «nasjonale» reformer som for eksempel skattlegging av internasjonal kapitalflyt. Men for å oppnå virkelig frihet er det langt fra tilstrekkelig å bare bryte med de store imperialistmaktene. Det er nødvendig med kamp mot de kapitalistiske eieomsforholdene.

Den sosiale polariseringa har likevel fremdeles ikke utvikla seg så langt som Karl Marx forutså. Det har vært en omfattende folkevandring fra landsbygda til byene, slik at flertallet av verdens befolkning nå bor enten i byer eller storbyer. Det finnes også to hovedklasser som er stilt over for hverandre, og på internasjonalt plan har arbeiderklassen aldri vært større enn i dag. Det finnes flere industriarbeidere bare i Sør-Korea enn det gjorde i alt da Karl Marx levde. Men mange steder er det fremdeles småbønder eller fiskere som er en hovedkraft i helt avgjørende kamper som er retta mot imperialismen, og dermed kapitalismen.

Veien videre

Det endelige programmet skal vedtas på landsmøtet i februar 2001, og i mellomtiden skal det diskuteres på alle nivå i organisasjonen. Det betyr åtte måneder til diskusjon, fra programmet blir presentert i juni-nummeret av Opprør og frem til endelig vedtak på landsmøtet. I løpet av høsten vil programkomiteen forsøke å innarbeide de ulike innspillene, og til slutt legge frem det dokumentet som landsmøtet skal forholde seg til.

LEIRE OG SEMINARER

For det enkelte medlemmet blir det flere anledninger til å delta i programprosessen. Programmet skal opp på RVs sommerleir 7.-11. juli, på kvinnekongressen i Trondheim (16. september?) og på sosialismestevnet i Oslo (8. oktober). Det kommer også opp på folkevalgtkongressen i Bergen (21. oktober), og på landsstyremøtene i september og november.

DEBATT I LOKALLAGET

Flere fylkeslag skal dessuten gjennomføre programseminarer til høsten. Og ikke minst er det naturlig at programmet blir tatt opp på møter i grunnorganisasjonen – det vil si lokallagene. Endelig kommer medlemsbladet Opprør til å dekke programprosessen helt frem til og med landsmøtet, og har åpnet spaltene sine for innlegg. Debatten om vårt grunnlag må selvfølgelig også fortsette etter landsmøtet, men da på grunnlag av det nye prinsippprogrammet.

2.5. Naturen og miljøet

I tidligere RV-programmer har det ikke vært noe selvstendig miljøavsnitt. Mange i RV er aktive miljøaktivister, men selve miljøspørsmålet er lite diskutert i partiet som helhet. Derfor er dette punktet en nyskaping.

Flere medlemmer har også etterlyst en diskusjon om forholdet mellom arbeidsplasser og miljø, avgifter som redskap for regulering eller utsuging m.m. Skriv og kom med innspill!

Mennesket er en del av den levende naturen. Vi lever av naturen og på dens premisser, i et samspill med alle de andre levende artene av dyr, planter, sopp, alger og mikroorganismer, med geofysiske krefter som vær, vind, havstømmer og klima. Vi er avhengige av de økologiske systemene på jorda, av at atmosfæren beskytter mot stråling fra verdensrommet og av de begrensede ressursene av jordsmonn og ferskvann. Siden 2. verdenskrig har vitenskapen i økende grad vist at menneskene ikke ubegrenset kan utnytte jordas ressurser uten at det fører til katastrofer som truer alt liv, også menneskenes eget. Selv om kunnskapene om dette er store, fortsetter kapitalismens tøylesløse rovdraft. Årsaken er at den private eiendomsretten og den kapitalistiske konkurransen, som driver store og små selskaper til å sette behovet for egen profitt over alle andre hensyn. Miljøproblemene vil ikke la seg løse så lenge det kapitalistiske systemet eksisterer. På en rekke områder er situasjonen allerede kritisk.

■ Gasser som produseres av menneskene eller skyldes at menneskene utnytter naturressursene langt ut over grensa for det de har evne til å tåle, bryter ned det beskyttende ozonlaget og truer med å utsette oss for dødelig stråling fra verdensrommet.

■ Den menneskeskapt drivhuseffekten har allerede skapt store forstyrrelser i jordas klima. De gassutslippene som allerede er foretatt vil forsterke denne effekten

i mange tiår framover. Likevel viser de imperialistiske selskapene og statene ingen effektiv vilje til å bremse eller redusere utslippene, fordi dette går ut over profittene, bl. a. i oljeindustrien, bilindustrien og annen industri basert på bruk av fossilt brensel. Det er allerede nå en reell fare for at isen ved polene vil smelte og havnivået stige slik at store og tett befolkede områder med rikt jordbruk vil bli oversvømmet og flere øystater synke i havet. Drivhuseffekten kan også føre til endringer i havstrømmene, bl. a. slik at Golfstrømmen svekkes eller avbrytes. Skjer det, vil klimaet i Europa bli betydelig kaldere og store områder i Nord-Europa bli ubeboelige.

■ Nedhogging og ødelegging av tropiske skogene fører til utrydding av et enormt antall arter av levende organismer. Disse artene er alle deler i det store samspillet som tilsammen utgjør det økologiske systemet i disse områdene, og vil aldri kunne erstattes når de først er borte. De tropiske regnskogene er jordas eldste og

rikeste økologiske system. Det er viktig for de klimasystemene som opprettholder livet, og det utgjør et enormt skattkammer av ukjente ressurser for medisin, for industri og forsørging av jordas folk.

■ Utryddelsen av arter skjer nå i et tempo og omfang som er høyere enn under den store katastrofen for 65 millioner år siden, da dinosaurene forsvant. Hovedårsaken er ødelegging av artenes livsmiljø. Et stort problem utgjør også innføring av fremmede arter i miljøer hvor de ikke hører hjemme, og hvor de utkonkurrerer de artene som er tilpasset miljøet. Hvis ikke denne utryddinga blir stoppet, vil de økologiske systemene både på landjorda og i havet bryte sammen, med katastrofale konsekvenser også for menneskets evne til å overleve.

Vitenskapen har tilstrekkelige kunnskaper om disse tingene til at vi kjenner konsekvensene. Likevel hindrer den imperialistiske jakten på profitt at problemene kan bli løst. Kampen for å redde miljøet er et brennpunkt i kampen mot imperialismen. Først når det systemet som har profitten som sitt overordna mål blir erstattet av et system som har som mål å bedre menneskenes vilkår, vil det være mulig å utnytte og ta hensyn til kunnskapene om sammenhengene i naturen.

■ RV vil ta opp og gå i spissen for kampen for jordas miljø, for bevaring av klimaet og for å stoppe ødeleggelsen av natur og utrydding av arter, for å bevare urørt natur og biologisk mangfold.

■ RV vil gå i spissen for kampen for en dramatisk reduksjon i utslippet av klimagasser og ozonnedbrytende gasser som

truer klimaet og miljøet på jorda.

Vitenskapen har i vårt århundre gjort enorme framskritt, spesielt innenfor biologiens forskjellige greiner. Dette har gjort det mulig å gripe inn i livsprosessene på nye nivåer gjennom å manipulere arvestoffet direkte. Denne teknologien er bare så vidt i sin begynnelse, men er allerede i omfattende bruk på mange felt og i rivende utvikling. Den innebærer enorme muligheter, men også store faremomenter. Den styres nå av store bioteknologiske firmaers behov for profitt, og brukes på måter som tar sikte på inntjening mer enn på å løse menneskenes behov. Eksempler på det er manipulering av nytteplanter så de produserer insektgifter eller den såkalte terminator-teknologien, som gjør at nytteplanter setter sterile frø. Dette er teknologier som truer jordas miljø og arts mangfold, det differensierte jordbruket i den 3. verden og millioner av fattigbønders mulighet til å forsørge seg. Skal disse teknologiske mulighetene komme menneskene til gode, krever det økt og langvarig forskning, som strider mot de imperialistiske firmaenes krav til profitt.

■ RV vil ikke forkaste de teknologiske landevindingene, men kjempe for at de brukes på en forsvarlig og sikker måte og at produktene ikke slippes løs før virkningene er tilstrekkelig utforsket og kartlagt.

■ RV vil støtte kampen for at handel med genmodifiserte organismer skjer i forsvarlige former, at slike produkter alltid merkes, og at enhver stat kan forby import av slike produkter eller organismer.

■ RV vil støtte retten til fri forskning på disse områdene og gå i spissen for kampen mot rett til å ta patent på genetisk materiale fra levende organismer eller på kunnskap om genetiske egenskaper.

■ RV må vise hvordan jakten på profitt, spesielt hos de store kapitalinteressene i olje og gass, hindrer at bruken av fossile brensler blir redusert. RV må vise hvordan den kapitalistiske produksjonsmåten systematisk sløser og driver rovdraft på energi- og andre ressurser gjennom en meningsløs stor handel og transport.

Innspill til Prinsippprogram, del om miljø:

Produksjon og bruk av energi er naudsynt for all oppvarming, transport og vareproduksjon. Det som i tidlegare tider var avgrensa til bioenergi (brenning av ved, muskellkraft) og vind, er etterkvart supplert med vasskraft, kull, olje, kjernekraft og etterkvart gass og solenergi. Fusjonsenergi og hydrogen vil kan hende ein gong i framtida kunne bli viktige forureiningsfrie energikilder. Dei fleste formane for energibruk i stor skala, pressar miljøet lokalt og regionalt. Nesten all forbrenning gir luftforureining, vasskraft kan gje ødeleggjande oppdemming eller uttørking, kjernekraft gjev uakseptabel sikkerheitsrisiko, mv. Desse miljøbelastningane har vore og er alvorleg nok for

dei som har fått dei i fanget.

Det globale klimatrugsmålet frå menneskeskapt CO₂-utslepp vart først oppdaga dei siste femti åra. I dag er dei eksisterande ødeleggjingane og det vidare alvorlege trugsmålet erkjent av dei fleste. Det er også godt kjent kva som må gjerast:

■ CO₂-utsleppa må kraftig ned. Den fattige delen av verda må få lov å auke sitt energiforbruk (og CO₂-utslepp) noko, men den rike verda må redusere sine utslepp av klimagass med om lag 60%.

■ RV vil at Noreg skal ta sin del av oppgåva med å redusere CO₂ utsleppa svært alvorleg. Noreg må omstille sin eigen

energibruk til å bli mindre (energisparring) og til å vera meir basert på fornybare energikilder (bioenergi, betre utnytta vasskraft, vind og bylgjer). Forsking, utvikling og støtte til fornybare energikilder må få gode vilkår.

Omlagging til meir rein energi er eigentleg ikkje ei forsaking på noko vis for folk i Noreg. Ein slik energipolitikk vil gje nok kraft til alle rimelege behov, rimeleg kraft og mykje arbeidsplassar. Samstundes må Noreg halde kontinuitet og kompetanse i industrigreinene som arbeider med energispørsmål. Endringane må gå gradvis og ikkje kaste brått om på lokalsamfunn. Vi må heller ikkje kasta vekk energikrevjande metallurgisk indus-

tri om han vert dreven med god energieffektivitet og miljøomsyn. Det er inga løysing å flytte denne industrien til eit land med billigare arbeidskraft og mindre miljøomsyn.

■ RV må syne korleis jakta på profitt, spesielt hjå dei store kapitalane i olje og gass, hindrar at bruken av fossile brensler vert redusert.

■ RV må syne korleis den kapitalistiske produksjonsmåten systematisk sløsar og driv rovdraft på energi- og andre ressurser gjennom ein meningslaust stor handel og transport.

Sigurd Solberg, Hordaland RV, april 2000.

2.6. IT-revolusjonen

Den teknologiske utviklingen går svært fort, og det er en stor utfordring for oss marxister å vurdere hva som er følgene for en revolusjonær strategi. Her kommer det første budet fra komiteen.

Ved årtusenskiftet er menneskeheten inne i den tredje store teknologiske revolusjonen i historia. Både jordbruksrevolusjonen og den industrielle revolusjon skapte enormt omfattende endringer på alle områder av samfunnet, nå er det den informasjonsteknologiske revolusjonen som omskaper vilkårene for økonomisk og politisk kamp. Den teknologiske revolusjonen stiller menneskeheten overfor enorme muligheter til materielle og sosiale framskritt, samtidig som den skaper nye kamper mellom de herskende og de dominerte.

Når investeringene på verdensmarke-

det rundt årtusenskiftet har svingt kraftig i retning «den nye økonomien», det vil si selskaper basert på utvikling av informasjonsteknologi, er det ikke bare snakk om en kortsiktig «boom». Den økonomiske realiteten er at profittmulighetene i virksomhet basert på utvikling av ny kunnskap/teknologi (det vil si informasjon) er langt større enn profittmulighetene i virksomhet basert på fysiske produksjonsapparater (industri). Virksomhet knytta til «informasjonsarbeid» (forskning, utvikling, design, programmering) vil trolig trekke til seg større og større kapitalmengder i tiårene som kommer, og dermed bli en stadig mer dominerende sektor i økonomien. En av virkningene av datarevolusjonen er ei omfattende automatisering som også rammer tjenesteytende næringer. Under kapitalistiske produksjonsforhold legger denne utviklinga grunnlaget for en stadig mer omfattende massearbeidsløshet.

På samme måte som jordbruksrevolusjonen i sin tid satte jorda i sentrum for klassekampen og den industrielle revolusjonen satte storindustrien i fokus for proletarietets kamper, setter vår tids teknologiske revolusjon informasjonen i sentrum for klassekampen. Kapitaleierne vil forsøke å monopolisere informasjon

og bruke den til å skape profitt, mens arbeiderklassen og alle undertrykte må slåss for mest mulig fri og lik tilgang til informasjon. Disse kampene vil stå om liv eller død, og mange av dem er godt igang allerede.

Dette gjelder kampen mot storselskaperne patenter på livsviktige medisiner, patent på såkorn som har vært i bruk i årtusener og patent på levende organismer og menneskets gener, som setter profittenssyn over retten til fri forskning til menneskehetens beste. Kampen om informasjonen foregår også gjennom underholdningsindustriens forsøk på å håndheve sin kopirett på film og musikk, kampen mot monopolisering av programvare i datamaskiner og forsøkene på å hindre befolkningas tilgang til krypteringsteknologi som gjør overvåking vanskelig eller umulig. Alle disse stridighetene dreier seg om kontrollen over informasjonen, og kapitalistklassen har skaffa seg et betydelig forsprang på både arbeiderbevegelsen og andre folkelige og revolusjonære krefter når det gjelder å utvikle strategier for disse kampene.

Den informasjonsteknologiske revolusjonen utgjør på samme tid et stort vekstpotensial og en betydelig trussel mot den kapitalistiske økonomien. Den ekstreme

graden av automatisering som følger med datarevolusjonen utfordrer selve varebyttet, fordi kopiering av en rekke produkter blir så godt som gratis. Når ingen menneskelig arbeidskraft er involvert i reproduksjonen av produktene (for eksempel et dataprogram), finnes heller ikke det materielle grunnlaget for kapitalisternes merverdi, som skapes gjennom utbytting av arbeidskrafta i produksjonen. Dermed undergraves profittmulighetene. Konkret skjer dette gjennom at det ikke blir betalt for reproduksjonene av musikk, film og annen digital informasjon, og investorene er henvist til å bruke rettsapparatet mot de som «stjeler» informasjon, i et forsøk på å opprettholde sin «rett» til å hente ut profitt der hvor ingen profitt lenger er å hente. Den informasjonsteknologiske revolusjonen setter motsetninga mellom produktivkrefter (f.eks. den nye teknologien) og produksjonsforhold (den kapitalistiske eienomsfordelinga og samfunnsorganisasjonen) på spissen. Kapitalistiske produksjonsforhold er ikke egna til å videreutvikle produktivkreftene, profittjag og monopolisering er et hinder for kreativ og effektiv utvikling av nye løsninger. Bare en sosialistisk og kollektiv økonomi kan løse denne motsetninga.

3. NORGE

Poenget her er at Norge mer og mer blir et gjennomsnittlig europeisk imperialistland, uten noen særlige demokratiske eller sosiale fortrinn frem for andre. Forslaget presiserer dessuten at Norge også under Danmark og Sverige var en aktiv del i det kapitalistiske verdenssystemet, og at det norske borgerskapet alltid har vært imperialistisk. Dagens oljeimperialisme er bare norsk imperialisme på en ny måte, ettersom norsk næringsliv har fått mye større interesser i fast eiendom i utlandet.

Dagens Norge er et flernasjonalt, kapitalistisk klassesamfunn som følger de samme hovedtrekkene i utviklinga som andre rike kapitalistiske land. Klassekompromisset som har vært

grunnlaget for det norske samfunnet siden 1930-tallet er i ferd med å bli sagt opp av den dominerende klassen. Klaseskillene har vært voksende de to siste tiåra, og det finner sted en omfattende tilbakerulling både av forskjellige velferdsordninger og i fremskrittene for kvinnefrigjøringa. Kvinner blir forsøkt presset «tilbake til kjøkkenbenken» og utsatt for det økende «skjønnhetstyraniet» i media. De kollektive velferdsordningene som ble bygget opp under den kapitalistiske vekstperioden frem til 1970-tallet blir utfordret av privatisering og nedskjæringer. Alt dette skjer samtidig med en betydelig vekst i den statlige formuen, men paradoksalt nok er det blitt mindre politisk rom for reformer. Norge føyer seg klart inn i det internasjonale mønsteret i retning av mer markedsliberalisme og frislipp for kapitalen. Den norske staten har dessuten selv blitt en viktig imperialistisk aktør, finansiert av overskuddet fra olja i Nordsjøen.

3.1. EN STAT GRUNNLAGT PÅ UNDERTRYKKING

Over tid har den norske staten vært utsatt for ulike storpolitiske vilkår, men Norge har alltid selv vært en integrert del av det kapitalistiske og imperialistiske systemet. Fra 1389 til 1905 var Norge først underlagt Danmark og deretter Sverige, og avskåret fra å føre en selvstendig utenrikspolitikk. Men allerede på slutten av 1700-tallet var det utviklet et norsk handelsborgerskap, og sammen med danske handelsmenn var også nordmenn involvert i den innbringende slavehandelen. Og selv om norsk ekspansjonisme etter 1905 var begrenset til forsøk på å sikre seg kontroll over ishavsområdene

sammen med Svalbard og Øst-Grønland, oppførte Norge seg som enhver annen kolonimakt over for samene i nord. Allerede i 1852 gjorde samene i Kautokeino opprør mot den aggressive fornorskingskampanja, som også var retta mot den finsktalende minoriteteten og mot roma-folk. Helt opp til 1960-tallet ble taterne utsatt for overgrep som lobotomering og tvangsterilisering. Fortsatt sliter mange med identitetskonflikter, og i Sapmi/Sameland er råderetten over ressursene fremdeles en kampsak. Den norske statens anerkjennning av samene som urfolk har ikke ført til noen virkelig avklaring. Denne brutale, rasistiske undertrykkinga har vært styrt fra både storting, regjering, kirke og lokale myndigheter, og fremdeles har undertrykkingspolitikken sine politiske talspersoner.

NORSK IMPERIALISME I ENDRING

Norge har alltid hatt en økonomi med høy eksportandel og avhengighet av utenlandske banker og bedrifter. Men siden midten av 1970-tallet har det skjedd en klar dreining innen den norske kapitalismen, i retning av mye mer internasjonalisering. Det har blitt flere utenlandske investeringer i Norge, men det har også blitt mange flere norske investeringer i utlandet. Ikke i noe annet europeisk land har veksten i direkte utenlandsinvesteringer vært større. I dag har samtlige store norske selskap direkte kontroll over omfattende næringsvirksomhet langt uten for Norges grenser. Dette har skapt grunnlag for en helt ny innretning for den norske imperialismen.

Tradisjonelt har norske kapitalister hatt få utenlandske eiendommer å forsva-

re i aktuelle konfliktområder, ettersom redernæringa lenge var den dominerende gruppa innen borgerskapet. Mens andre stater har rykket ut for å forsvare gruver, plantaser, oljekilder eller fabrikkanlegg har norske redere kunnet seile ut av havnene i situasjoner med uro i gatene. Tidligere var det også tilstrekkelig for den norske imperialismen å innordne seg forholdsvis passivt under sterkere makter. Så lenge norske skip kunne reise mellom viktige sjøfartsbyer i ly av britisk eller amerikansk verdenshegemoni var det heller ikke behov for selvstendige imperialistiske eventyr. I dag er både staten og næringslivet interessert i en mye mer aktiv norsk rolle i internasjonal politikk, og mye mer opptatt av stabilitet for å sikre langvarige kontrakter.

I tillegg er det oljekapitalen som nå har overtatt for rederkapitalen som den toneangivende gruppa innen borgerskapet. Knapt i noe annet vestlig land kan man finne et næringsliv der en enkelt industrigren er så dominerende i forhold til landets øvrige virksomheter. Oljeinteressene har i dag en enorm makt og mulighet for å diktere regjeringa i spørsmål som utvinningstempo, CO₂-utslipp, dumping av plattformer og etablering av gasskraftverk. Mens Statoil offisielt ble oppretta som et redskap til å bygge nasjonaløkonomien, har selskapet i dag blitt som en stat innen staten. Oljeformuen er blitt brukt til å opprette et selskap som opptrer helt på linje med de store multinasjonale selskapene. Og mens inntektene fra olja kunne blitt brukt til å dekke folks behov her i Norge, er hovedparten via Oljefondet blitt reservert til norske investeringer i utenlandske selskap.

3.2. Sosialdemokratiet

Dette avsnittet er klippet nesten direkte fra det gamle programmet. Det betyr at punktet ikke har blitt diskutert grundig i komiteen, selv om vi vet det finnes viktig uenighet i partiorganisasjonen rundt karakteren til sosialdemokratiet. Denne uenigheten går igjen i kapitlet «krefter for endring» som blant annet sier at LO-ledelsen er en del av borgerskapet.

Etter 1. verdenskrig stemte flertallet av arbeiderne på et Arbeiderparti som kalte seg revolusjonært. Men perioden fra den kapitalistiske krisa i 1920 til begynnelsen av 1930-åra, var prega av at arbeiderklassen måtte føre harde og omfattende forsvarskamper mot et aggressivt borgerskap. Ingen av sidene hadde styrke til å nedkjempe motparten - og arbeiderbevegelsens dominerende ledere hadde heller ingen strategi for å sette sosialismen på dagsorden. I 1935 førte dette fram til et kompromiss mellom lederskapet i Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen - og borgerskapet i Norge.

Dette kompromisset hadde to bærebjelker: Den ene var hovedavtalen som skulle sikre «arbeidsfred». Det andre var Arbeiderpartiets endelige overgang til ministersosialismen - hvor partiet tok på seg å administrere det bestående kapitalistiske systemet på en måte som skulle dempe motstands- og opprørsviljen i arbeiderklassen. Dette var et klassekompromiss på kapitalismens grunn, men det var samtidig basert på reformer, for å unngå et nytt oppsving i arbeiderklassens kamp.

VELFERDSSTATEN

Velferdsstaten er et resultat av at både arbeiderklassen og breie lag av folket sloss for velferdsordninger, og kapitalens behov for et bedre nivå på utdanning og helse. Den velferdsstaten som ble bygd opp etter krigen hadde to forutsetninger. For det første var den en strategi for fortsatt å knytte arbeiderklassen til kapitalismen og dempe arbeiderkampen. For det andre var velferdsstaten ett svar på kapitalens behov for et høyere nivå på utdanning og helse - behov som fulgte av konkurransen i et moderne samfunn med svært utvikla produktivkrefter. Borgerskapet har i stor grad klart å hindre utviklinga av en sjølstendig og sterk fagbevegelse og politisk opposisjon gjennom:

- Organiseringen av et korporativt kelasamarbeid mellom statsledelsen, LO-ledelsen og Arbeidsgiverforeningen, «toppenes partnerskap».

- En hovedavtale som har regulert forholdet mellom partene i arbeidslivet og bl.a. pålagt fredsplikt.

- Forfølgelse, overvåkning og kontroll

med faglige og politiske opposisjonelle.

Slik har Arbeiderpartiet i hele etterkrigstida vært det viktigste partiet for å sikre borgerskapets grunnleggende klasseinteresser: Fortsatt utbytting av arbeidsfolk, tett allianse med storkapitalen i USA og Vest-Europa - og temning av radikale krefter i arbeiderbevegelsen. Den sterke økonomiske veksten i etterkrigstida har gjort det lettere å skjule de reaksjonære sidene av denne politikken.

Sterke arbeiderkollektiv på grunnplanet i industrien fortsatte en aktiv og framgangsrik faglig kamp, men stort sett innenfor regelverket. De fleste godtok selve systemet. Det stalinistiske NKP hadde betydelig oppslutning etter krigen, men gikk tilbake pga. Arbeiderpartiets forfølgelse og vennskapsbåndene til Sovjet og Øst-Europa. Samtidig opplevde de fleste en kraftig vekst i materiell velferd.

Den lengste oppgangsbølgen i den internasjonale kapitalismens historie var over på begynnelsen av 1970-tallet. I Norge kom nedgangen seinere pga. motkonjunkturpolitikken, og ble mindre drastisk pga. oljeøkonomien. Sverige er et bedre eksempel på krisa i «den nordiske modellen».

Arbeidsløsheten holder seg nå kronisk høy i den utvikla kapitalistiske verden. Under kapitalismen fører t.o.m. nye teknologiske revolusjoner til et økende antall fattige og utslåtte. Krava til fleksibilitet skjerpes for at arbeidskrafta skal være

Hva slags program og for hvem?

Dette spørsmålet tok programkomiteen opp på sitt første møte, og kom frem til følgende:

- Programmet skal primært tjene interne behov, i form av mer ideologisk avklaring og konsolidering i RV.

Begrunnelse: RV er i en fase som gjør det nødvendig med mer tydelige prinsipper, og et mer avklart program. Samtidig skal prosessen være lagt opp slik at flest mulig kan delta, og det ferdige programmet skal være mest mulig tilgjengelig også for utenforstående.

- Målet er et kortest mulig program, i et språk som er mest mulig tilgjengelig og minst mulig innforstått. RV-programmet fra 1995 brukte mange konkrete formuleringer og eksempler, mens det nye programmet skal være mye mer prinsipielt. Likevel skal det verken være for abstrakt eller for innforstått «marxistisk».

- I samband med programprosessen skal vi tidlig ta opp spørsmål som er kontroversielle, for å finne ut hva som skiller og hva som forener.

Prosesen skal føre til mer avklaring, men eventuelt kan vi gjøre det klart i det nye programmet presis hvor det finnes ulike holdninger. Vi ønsker et mer tydelig RV, men vil på den andre siden ikke fremstå som monolittiske og overkjørende.

- For å gjøre prosessen mest mulig oversiktlig, skal vi i komiteen bare konsentrere oss om prinsippprogrammet. Arbeidsprogrammet lar vi ligge til en annen gang, selv om det er mulig vi bør gå inn på visse enkeltpunkter.

Av hensyn til våre folkevalgte trenger vi trolig uansett en «smarbrodliste» i stil med det nåværende arbeidsprogrammet, selv om det er mulig vi bør vurdere mer kampanjeorienterte aksjons-/arbeidsprogrammer i fremtiden.

NB Over sommeren kommer Landsstyret til å ha en egen gjennomgang av spørsmålene om 1) endringer av det nåværende arbeidsprogrammet, 2) om vi skal ha en ny type programmer mer direkte rettet inn på konkrete prioriteringer av partiets krefter, eller 3) om vi skal vedta en særlig valgplattform, ettersom det er stortingsvalg høsten etter landsmøtet.

konkurransedyktig. I USA har arbeiderklassen opplevd en kraftig nedgang i levestandarden. I Nord-Europa er perioden for store og progressive reformer over, mens kapitalistene i oppgangsperioden hadde fordel av en sterk utbygging av velferdsstaten og utdanninga. Nå er kapitalistene mer opptatt av privatisering som kan skape nye områder for kapitalakkumulasjon. Dette skjer med god hjelp dra det «moderne Arbeiderpartiet» som hjelper fram ei privatisering av allmenn velferd ved høye egenandeler, oppdeling og A/S-ifisering.

Sosialdemokratiske partier må føre en politikk som er tjenlig for kapitalen også i dag. Politikken er fortsatt sosialdemokratisk, bare tilpasset den nye situasjonen, men når de store sosialdemokratiske partiene forlater den tradisjonelle sosialdemokratiske reformpolitikken - og blir reine markedsliberalistiske partier - øker muligheten for oppbrudd i arbeiderklassen, som kan gå både til høyre og til venstre.

4. FRAM FOR SOSIALISMEN!

Hele dette avsnittet fokuserer relativt mye på Pariserkommunen og Russland, i tillegg til Kina. Derimot har det lite med om de forskjellige østblokkstatene, om ymse nasjonalrevolusjoner i tredje verden og de revolusjonære situasjonene i nyere tid. For eksempel Portugal 1974, Iran 1979 og Polen 1981. Forslag mottas med takk.

Sosialismen må reises som det umiddelbare alternativet til fortsatt kapitalistisk barbari og idioti. Ordet sosialisme betegner et samfunns-system der eiendomsretten til produksjonsmidlene er oppheva. Ressursene er gjort til felleseie, og skal være underlagt fellesskapets styre. Sosialismen er innføringen av det økonomiske demokratiet, den er forutsetninga for å skape et virkelig folkestyre. Et økonomisk demokrati vil gjøre det mulig å planlegge og styre produksjonen på grunnlag av menneskelige behov og naturens tålegrenser.

SOSIALISMENS MULIGHETER

Sosialismen vil innebære fantastiske muligheter sammenlikna med kapitalismen.

■ Det blir mulig å fordele ressursene slik at fattigdommen og arbeidsløsheten utryddes.

■ I industrialiserte og høyteknologiske land som Norge gjør sosialismen mulig en drastisk reduksjon i arbeidstida. Den nødvendige arbeidstida kan reduseres til 6 timer, 4 timer, kanskje etter hvert i gjennomsnitt 3 timer daglig. Sosialismen vil dermed frigjøre en masse tid og arbeidskraft til lek, omsorg, kunstnerisk utfoldelse – opphevelsen av lønnsloveriet under kapitalen gir en kraftig utvidelse av vår frihet til å utvikle oss sjøl og samfunnet.

■ Sosialismen vil bygge ned kapitalismens skarpe skille mellom «arbeid» og «fritid». Dette vil bidra til at vi blir mer «hele» mennesker, mennesker som velger sine handlinger fordi de er meningsfulle og verdifulle i seg sjøl, ikke fordi systemet og lønnsarbeidet tvinger oss.

■ Sosialismen gjør full kvinnefrigjøring, det vil si opphevelsen av sosialt kjønn, til en mulighet

■ Sosialismen vil gi ei vårløsning for forskning styrt av menneskers behov, vi kan utvikle teknologi fordi den er miljøvennlig eller fordi den letter husarbeidet, uten hensyn til investorers private avkastning og aksjekurs.

■ Sosialismen gjør det mulig å drive byplanlegging for mennesker og miljø. Vi

kan bygge opp lokalmiljøer der det aller meste av det vi trenger er innen gangavstand. Transport kan i all hovedsak være kollektiv, el-biler kan være kommunal eiendom og til låns for innbyggerne. Boligområder og bykjerner kan i stor grad være helt bilfrie, de store områdene privatbilismens veier legger beslag på i dag kan gi plass til mennesker, parker, sykler, idrettsanlegg.

■ Sosialismen vil fjerne kapitalismens bruk og kast-forhold til menneskelig arbeidskraft. I stedet for maksimal utbytting av arbeidskrafta mens vi er unge, kan vi få en økonomi som tar utgangspunkt i at alle mennesker er verdifulle og kan bidra til samfunnets arbeid, sjøl om ikke alle bidrar like mye. Sosialismen gjør mulig arbeidsforhold og arbeidsmiljø som tar vare på mennesker og deres ulikheter, slik at vi kan være aktive i samfunnets arbeid helt fram til vil blir både 65 og 80, uten at det ødelegger hel-
sa.

■ Et arbeidsliv forma av hensynet til menneskene vil bidra til at vi får langt mindre stress og langt færre psykiske lidelser, som er et omfattende samfunnsproblem i dag.

■ I et sosialistisk samfunn blir det slutt på reklame som skal maksimere forbruk og profitt, siden det ikke fins noen profitt lenger. Det blir slutt på reklame med sykkelig tynne jenter som modeller, slutt på reklame som spiller på utseendetyranni-
et, slutt på reklame for overforbruk.

Lista over sosialismens store muligheter kan gjøres mye lenger. Men de nevnte punktene er nok til å understreke at dette er snakk om et helt annet samfunn, med helt andre muligheter enn kapitalismen.

SOSIALISMENS LÆRDOMMER

Sosialismen og kommunismen må skapes i den praktiske virkeligheten, teorien kan verken bestemme eller forutsi organiseringa av et framtidig samfunn. Men ideen om å skape et samfunn der flertallet hersker er ikke tankespinn. Stilt overfor oppgaven å skape en folkestyrt verden har menneskeheten konkrete erfaringer å bygge på. Pariskommunen, som ble styrt av folkeflertallet i to måneder våren 1871, ble av Karl Marx beskrevet som «den endelige oppdagede politiske form arbeidets økonomiske frigjøring kunne skje under». Kommunen innførte arbeiderstyre i fabrikkene, den ble dannet av bystyremedlemmer valgt med alminnelig stemmerett, alle offentlige embetsmenn ble valgt nedenfra og kunne avsettes. Ingen embetsmenn fikk lønn over gjennomsnittsarbeideren.

Innbyggerne i Paris brukte den kortvarige folkemakta til å gjøre endringer på det økonomiske området, for eksempel ble nattarbeid ble avskaffa. Tusener ble drept av en hevngjerrig overklasse da opprøret ble slått ned. Erfaringene fra den revolusjonære Pariskommunen ble kortvarige, men de lærer oss at mennesker kan skape konkrete former for det teorien kaller sosialisme.

BOLSJEVISMEN OG STALINISMEN

Det russiske folket og det kommunistiske bolsjevikpartiet skapte verdenshistorie, da det i 1917 gjorde revolusjon under slagordene «Fred, brød og jord!» og «All makt til sovjetene!». Bolsjeviklederen Lenin hadde oppsummert tiltakene fra Pariskommunen som «demokratiet som blir gjennomført med denne ytterste fullstendighet og konsekvens». Et demokrati bygd på kollektiv eiendom over ressurser og produksjonsapparat skulle forvandle staten fra et redskap for mindretallets undertrykking av flertallet, til et apparat for flertallets undertrykking av den tidligere overklassen. En slik stat ville bli et redskap for flertallets frigjøring. Klassesdelinga, og dermed behovet for ei væpna statsmakt «heva over» samfunnsmedlemmene, skulle i denne kollektive økonomien forsvinne gradvis. Makt skulle flyttes ut av det hierarkiske statsapparatet og ned til folkets egne organer – sovjetene. Sovjetsystemet skulle gradvis oppheve skillet mellom styrende og styrte. Men Lenins spissformulering «Kokkepike skal styre staten» står i ettertid som en skrikende kontrast til det samfunnet som skulle vokse ut av den russiske revolusjon.

Den kontrarevolusjonære krigen mot bolsjevikstyret ble nådeløs, med invasjonstyrker fra 17 vestlige land. Det arbeidende folket i Sovjetunionen vant borgerkrigen og bolsjevikpartiet klarte å konsolidere maktposisjonen, men sosialismens seire ble ikke varige. Lenin og statsledelsen kastet fra seg tidligere ideer om demokrati – nasjonalforsamlinga ble oppløst for godt allerede i 1918. Tross mange frigjørende framskritt på 20-tallet ble det aldri noe demokrati «gjennomført med denne ytterste fullstendighet og konsekvens» i Sovjetunionen. Alle andre partier ble forbudt, og de «midlertidige» sensurbestemmelsene mot den kritiske pressa stod ved lag i tiår etter tiår.

Fra siste halvdel av 20-tallet utvikla regimet under Stalin en avgrunn mellom de styrende og de styrte, minst like djup som i kapitalistiske land:

■ Lønsskillene var enorme, også innad i arbeiderklassen. Frie fagforeninger fantes ikke. Lønnsfastsettelse ble tatt vekk fra fagforeningene og demokratiet satt til side. I 1937 ble det forbudt for fagforeningene å blande seg inn i bedriftsledelsens disposisjoner.

■ Partiet under Stalin utvikla seg til et redskap for privilegerte skikt. Ekspert og intellektuelle dominerte mer og mer i medlemsmassen.

■ Svært mange opposisjonelle ble forvist eller henretta. Flere millioner satt i tvangsarbeidsleirene rundt 1940, slavearbeidet stod for 12 prosent av tømmerproduksjonen og 40 prosent av kromproduksjonen i 1941.

■ På kvinnekampens område gikk mange av framskrittene som revolusjonen førte med seg tapt, under kommunistpartiets ledelse. Stalinregimet kriminaliserte abort i 1936, og innførte en reaksjonær familielovgivning.

Denne samfunnsformen fungerte ikke frigjørende for verken arbeiderklassen eller den største klassen; bøndene. Det var et system som forutsatte og førte til undertrykking av flertallet. Arbeiderklassen ble objekter for det privilegerte toppsjiktets vilje, for ledernes «bygging av sosialismen». Sovjetunionen ble et moderniserings- og industrialiseringsprosjekt, som ofte ble gjennomført på måter som stod i motsetning til arbeiderklassens og bøndenes interesser.

Men før det byråkratiserte kommunistregimet festa grepet om sovjetsamfunnet, skjedde det på flere områder ei blomstrende og frigjørende utvikling. Abort- og familielovgivninga fra 1918 var den mest progressive i hele verden. I første halvdel av 20-tallet opplevde deler av sovjetsamfunnet en intens offentlig debatt om de store samfunnsproblema, og ei radikal og nyskapende utvikling innafor kunst og kultur. Derfor var den russiske revolusjonen en stormsvale for menneskehetens oppgjør med kapitalismen. Den viste i et historisk glimt, under de vanskeligst tenkelige vilkår, hvilke fantastiske muligheter og enorme krefter som utløses når folket kaster av seg eierklassens undertrykkingsapparat.

ANDRE REVOLUSJONER PÅ 1900-TALLET

I 1949 seira Kinas Kommunistparti og etablerte den sosialistiske Folkerepublikken Kina, under ledelse av formann Mao Zedong. Nok en gang skulle et eneveldig kommunistparti bygge sosialismen i et tilbakeliggende land der flertallet var bønder, denne gangen i verdens mest folkerike stat. Kinas utvikling gir flere og andre lærdommer om sosialismen enn Sovjetunionen. For eksempel la de kinesiske kommunistlederne langt mer vekt på «nedenfra»-retorikk av typen «Massene er de virkelige heltene», og Mao kritiserte byråkratiske «ovenfra»-synsmåter i stalinismen. Den demokratiske, lokale diskusjonen og kampen om prioriteringer og veivalg overlevde også lengre i Kina enn den hadde gjort i Sovjet. Likevel ble det aldri utvikla noe sosialistisk folkestyre i Kina. Sosialismen led nederlag, Kinas Kommunistparti er fortsatt eneveldig på toppen av et undertrykkende, statskapitalistisk regime.

Et bleknet forbilde...

Våre lærdommer

For sosialismens framtid i vårt århundre er det nødvendig å trekke slutninger fra 1900-tallets erfaringer.

■ Sosialisme er ikke identisk med statlig kontroll over økonomien. Frigjøringsprosessen, der arbeiderklassen går fra å være de styrte til å bli de styrende, forutsetter folkets egen aktive og skapende innsats for å endre sine livsvilkår og samfunnets strukturer.

■ Planøkonomi skaper ikke i seg sjøl sosialisme. Spørsmålene «Plan for hvem?» og «Plan for hva?» er klasse-spørsmål som avgjøres av kampen om politisk kontroll, både lokalt og på statsnivået.

■ Politikk og økonomi må smelte sammen under sosialismen. Sosialismens kjerne er den demokratisk styrte økonomien, bygd på arbeiderklassens kollektive makt over produksjonsmidlene. Derfor kan ikke demokrati og økonomi oppfattes som atskilte kategorier under sosialismen – demokratiet må i størst mulig grad erobre det økonomiske feltet.

■ Klassekampen fortsetter under sosialismen. Et sosialistisk samfunn er prega av skarpe motsetninger, som bare kan overvinnes gjennom arbeiderklassens og de undertrykte gruppenes egen kamp for rettferd og frigjøring. Det trengs «kulturrevolusjoner» under sosialismen, krefter må mobiliseres nedenfra for å hindre byråkratisering og at nye herskersjikt får utvikle seg.

■ Sosialismen må forsvares mot vold. 1900-tallet har gitt et utall eksempler på at overklassen ikke nøler med å drukne både revolusjoner og uønska reformer i blod. Også etter en sosialistisk maktovertakelse vil kapitalistklassen være i stand til å velte et arbeiderstyre med voldelige midler. Mot slike krefter må arbeiderklassen og dens stat være beredt til å forsvare seg, på samme måte som det russiske folket måtte rundt 1920.

■ Også partier bygd på marxismen kan utvikles til undertrykkende maktapparater. En organisasjons ideologiske røtter gir aldri noen garanti for at den vil finne seg på riktig side i klassekampen. Ingen partier kan ha særrettigheter under sosialismen.

■ Det vil finnes flere revolusjonære retninger og strømninger. Motsetninger som er eldre en kapitalismen, som byland, kvinne-mann, ånd-hånd, vil eksistere og utvikle seg i lang tid etter innføringa av en sosialistisk økonomi. Derfor vil det finnes flere mulige revolusjonære perspektiver, et mangfold av revolusjonære standpunkter og organisasjoner. Sosialisme innebærer fri offentlig debatt og politisk kamp mellom forskjellige strømninger.

■ De demokratiske rettighetene er avgjørende for sosialismen. En klassestat for arbeiderklassen – flertallet – kan bare finnes hvis folk flest har full frihet til å føre politisk kamp på alle samfunnets områder. Dette innebærer også full frihet for ytringer og organisasjoner som den sosialistiske regjeringa måtte oppfatte som «skadelige» eller «kontra-revolusjonære».

■ Den sosialistiske staten er et nødvendig onde. Staten er et nødvendig apparat for å forsvare revolusjonen, men kan også utvikles til et apparat for å kneble og kvele revolusjonen. Under dekke av tiltak mot kontrarevolusjonen kan det utvikle seg et diktatur over den politiske opposisjonen og dermed over arbeiderklassen. Bevissthet om begge disse sidene ved staten er nødvendig for utviklinga av en frigjørende sosialisme.

■ Politisk vilje kan ikke oppheve økonomiske realiteter. Statslederne i Sovjet og andre kommuniststater viste til tider en skadelig overdeven tro på muligheten for å omskape økonomiske og sosiale realiteter i stort tempo, gjennom politisk mobilisering. Ved å gå for fort fram skapte de store problemer eller sammenbrudd i økonomien, og dermed politiske problemer som ofte ble løst med undertrykkende metoder. Ei sosialistisk utvikling kan ikke drives fram på tvers av de økonomiske realitetene.

■ En sosialistisk revolusjon gir ikke kvinnefrigjøring. Forbudet mot abort som ble gjeninnført i Sovjet i 1936 står som et symbol på hvordan det patriarkalske herredømmet kan overleve store omveltninger. Sosialismen gjør full kvinnefrigjøring mulig, men muligheten må gripes aktivt av kvinnene sjøl gjennom konkret kamp for konkrete krav.

■ En sosialistisk revolusjon gir ikke økologisk bærekraft. Massiv forurensing og skadelige naturinngrep i 1900-tallets kommuniststater viser at vi ikke er avhengig av kapitalister for å få ødelagt kloden.

Sosialismen må derfor beskrives som ei forutsetning og en mulighet. Sosialismen gjør mulig en prosess der arbeiderklassen gjør seg sjøl i stand til å styre, en prosess der skillet mellom styrende og styrte blir oppheva. Sosialismen gjør det for første gang mulig å planlegge produksjon etter menneskenes behov og innafør naturressusenes tålegrenser. Sosialismen gjør det mulig å oppheve alle undertrykkende skiller mellom kvinner og menn, svarte og hvite, heterofile og homofile. For all slik menneskelig frigjøring er den sosialistiske revolusjonen et nødvendig vilkår. Men den er ikke et tilstrekkelig vilkår.

Sosialismen er utgangspunktet: Ved å kaste av oss eierklassens undertrykkingsapparat og ta eiendommen i egne hender, gjør vi det mulig å skape et kollektivt samfunn av frie individer som samarbeider til felles beste og av egen vilje. Men det er også mulig at sosialismen faller tilbake til klasseundertrykkinga, enten i kapitalistisk form eller i nye former bygd på maktkonsentrasjon i statsapparatet, slik det skjedde i Sovjetunionen. Derfor er den viktigste lærdommen fra 1900-tallet at bare arbeiderklassens egen, fortsatte kamp for frigjøring og demokrati på alle områder kan sikre at det sosialistiske samfunnet blir veien til et klasseløst, kommunistisk fellesskap.

Én ting er å kritisere det som har vært, noe annet er å dra konklusjoner for å bevege seg fremover. Denne delen er et forsøk på det siste. Avsnittet om «våre lærdommer» går mest i dybden, mens avsnittet om «en sosialistisk revolusjon» gir et bredere overblikk. Det siste avsnittet var tenkt å stå enten i begynnelsen, eller til slutt.

En sosialistisk revolusjon

For å innføre sosialismen er det nødvendig å avskaffe kapitalismen, som i dag er det enerådende verdenssystemet. RV vil alltid kjempe for flest mulig forbedringer eller reformer innen rammene av det bestående. Men skal det bli mulig å skape et helt nytt samfunn på et annet grunnlag enn i dag er det nødvendig med en revolusjon. En revolusjon er en sosial og politisk omveltning der folk flest tar både makten og rikdommen fra den eliten av direktører, spekulanter og kapitaleiere som i dag har det avgjørende ordet. Det er en massebevegelse for demokrati og mot undertrykking. En revolusjon kan aldri ta form av et kupp, der en selvutnevnt elite tar makten for å innføre det systemet som de har tenkt ut er det beste for alle andre. Sosialismen vil derimot være basert på de motmaktorganene som har sprunget frem allerede under revolusjonen, med utgangspunkt i arbeidsplasser og lokalsamfunn.

MANGE REVOLUSJONER, MEN INGEN SOSIALISME

Gjennom historien har det vært mange revolusjoner. Hver gang har de vært rettet mot en overklasse som forlenget har utspilt sin rolle som fornyer. Hver gang er det sluppet løs store folkelige krefter og en voldsom kreativitet, som har gitt selv-tillit og selvrespekt hos alle som før har vært holdt nede og blitt ydmyket. De har også fungert som en sterk inspirasjon for undertrykte i andre land, og revolusjonen har ofte selv vært del av en internasjonal bevegelse.

Fra den franske revolusjonen i 1789 som avskaffet det gamle standssamfunnet, til den russiske revolusjonen i 1917 som gjorde slutt på det forhatte og undertrykkende tsarveldet. Eller de nasjonale revolusjonene i de undertrykte land etter 1945, som kastet ut de vestlige kolonimaktene og stilte krav om en ny økonomisk verdensorden.

Men ingen av dem har vært en sosialistisk revolusjon, i den forstand at det er arbeiderklassen og folket selv som både har tatt makta og beholdt den. I stedet har det vært prosjekter for en toppstyrt industrialisering og modernisering, men ikke noe

frigjørende folkestyre eller et økonomisk demokrati. Dette er en annen viktig lærdom fra 1900-tallet, og for RV er det avgjørende å bidra til at revolusjonen ikke stopper på halvveien, men at spørsmålet om sosialisme får en fremskutt posisjon helt fra begynnelsen.

KAMPEN ER INTERNASJONAL

Kampen for frigjøring stopper ikke ved Norges grenser. Det er utenkelig med et isolert og sosialistisk Norge, som er omringet av en sterk og aggressiv kapitalistisk omverden. Det gjelder ikke minst på grunn av de store oljereservene på den norske kontinentalsokkel, som imperialismen ikke vil gi slipp på frivillig. RV vil arbeide for å knytte arbeiderklassens kamp i Norge til den kampen som føres i resten av Europa og verden forøvrig, og bidra aktivt til byggingen av tette mulige nettverk mellom organisasjoner som kjemper mot kapitalismen og for sosialismen. Fordi Norge er et imperialistisk land har vi dessuten et spesielt ansvar for å bygge bånd til revolusjonære bevegelser i den 3. verden, og å vise praktisk solidaritet med de kampene de fører. RV står for nasjonenes rett til selvbestemmelse, og ser kampen for nasjonal frigjøring som en viktig del av kampen for sosialisme.

Det er RVs oppgave å fremme og støtte opp om arbeidersolidaritet i praksis, blant annet i form av internasjonal streikestøtte og gjensidige sympatiaksjoner. Opp mot de overnasjonale og kapitalistiske strukturer som EU eller Nato vil RV sette mellomfolkelig samarbeid generelt og internasjonal arbeidersolidaritet spesielt. Verdensbanken, Verdens Handelsorganisasjon (WTO) og det internasjonale pengefondet (IMF) er alle verdensomspennende organer som er opprettet for å styrke den globale kapitalismen. RV vil at slike organer skal oppløses, fordi de er rettet mot folks kamp for frihet og uavhengighet. Vi går også mot alle former for imperialistisk krigføring, inkludert såkalt «fredsopprettende operasjoner» som dypest sett bare skal sikre fortsatt imperialistisk dominans eller stabilitet for investeringer.

Til Prinsippprogramdebatten: Hva skal vi si om «våre lærdommer»?

I det utsendte forslaget til nytt Prinsippprogram har spørsmålet om «lærdommer» fått stor plass. Dette diskuterte vi også mye på vårt Prinsippprogramseminar i Trondheim lørdag 27. mai. I kapittel 4, Fram for Sosialismen, gis det stor plass til Sosialismens lærdommer og Våre lærdommer. I kapitlet om «Sosialismens» lærdommer står det: «Stilt overfor oppgaven å skape en folkestyrt verden har menneskeheten konkrete erfaringer å bygge på. Pariserkommunen, som ble styrt av folkeflertallet i to måneder våren 1871,...» Det står også om lærdommer fra Sovjet og Kina. I kapitlet om «Våre lærdommer» er erfaringer fra tidligere sosialistiske revolusjoner forsøkt oppsummert punktvis.

Etter min mening avspeiler hele dette avsnittet dessverre partisoialisters tradisjonelle måte å tenke på: Folket er objekter som skal få en sosialisme som «vi» kan noe om. For hvem andre enn oss, sosialistene, kan noe om sosialismen i Kina, Sovjet eller Pariserkommunen? Og sier vi ikke nettopp at vi skal ha en «folkestyrt verden»? Hvordan kan «folket» bygge en sosialisme basert på kunnskaper om 100 år gamle samfunn som de ikke kan noe om? Nå kan det selvsagt også diskuteres hvor mye vi egentlig kan? Det som er skrevet i sosialistiske lærebøker om f.eks. Pariserkommunen, er

tross alt bare de store overskriftene. Skal vi virkelig lære av disse interessante erfaringene trengs ganske grundige kunnskaper.

Mange av oss har nå diskutert problemet med at folket blir objekter og ikke skapende subjekter i sosialismeprosjektene. Det var Partiet, eller Stalin eller Mao eller Tito... som mer eller mindre tvang igjennom «sin» sosialisme over hodet på de store folkemassene. Borgerskapet har forstått at dette er idiotisk og har til en viss grad trukket folket med i styringen, på arbeidsplassene, i lokaldemokratiet og på statlig nivå. De tar til en viss grad hensyn til folkets kunnskap og erfaringer fordi de vet at motiverte og skapende folk er langt mer produktive enn «lønnsslaver». Men, der det er konflikt, trumfer de selvsagt gjennom sin mening, men med mer raffinerte metoder enn ettpartidiktaturene. En av hovedårsakene til at sosialismen ikke kunne lykkes i tilbake-liggende land var at folkemassene manglet «lærdommer» fra samfunnsmessig, høyt utvikla produksjon. De manglet også erfaringer i «folkestyre». Og det er dette spørsmålet om «lærdommer» vi må legge vekt på i Programmet. For i motsetning til folket i Kina har det norske folket, og ikke minst arbeiderklassen, egne erfaringer i samfunnsmessig produksjon og ledelse.

Det er dette som kan gjøre sosialisme i vår tid mulig: Det norske, og andre «folk» i industrialiserte land som har gjennomført borgerlige revolusjoner, har alt en mengde egne erfaringer å bygge på. De slipper dogmatiske Partiskoler som messer om «Sovjetstaten» eller «Den store Mao».

Selvsagt vil det være nødvendig å studere marxistisk filosofi, økonomi og politikk i et sosialistisk Norge, men først og fremst trenger vi å utvikle de lærdommene vi alt har, «våre» lærdommer! Det er dette som var mitt hovedpoeng i mitt foredrag om Sosialistisk Økonomi på Sosialismestevnet. Når ideene herfra ikke er fulgt opp av programforfatterne er det kanskje fordi de ikke har lest foredraget, eller er de uenige? (Se hefte Sosialismestevnet- fra fyrtårn til fyrtøy s. 36). Jeg foreslår derfor en fullstendig nyskriving av det som står i Kapittel 4 om lærdommer: Mye mindre om historie. Og en stor del om det vi, og ikke bare «vi sosialister», har lært av å leve i et høyt utvikla kapitalistisk land som i 100 år har praktisert borgerlig parlamentarisme.

Peder Martin Lysestøl

Innledninger fra sosialismestevnet

Mai 1998 arrangerte RV konferansen «Fra Fyrtårn til Fyrtøy». Over 300 mennesker deltok i ei helg hvor fokus blei satt på en visjon for en framtidig sosialisme. Diskusjonen og innledningene spente fra debatter om erfaringene fra Sovjet, via postmodernisme til kvinneperspektiv og arbeidermakt. Flere av innledningene er blitt trykt opp og er fremdeles like aktuelle. For eksempel kan de brukes som utgangspunkt for en studiesirkel eller et debattmøte i samband med det nye programutkastet.

- **Demokrati, «partiet» og problemet med et nytt samfunn:**
– Et marxistisk-humanistisk perspektiv. Av Peter Wermuth
- **Kva i Noreg peikar fram mot sosialismen?**
Av Håkon Kolmannskog
- **Sosialismen i det 20. århundre.** Av Asgeir Bell
- **Erfaringene fra de såkalt sosialistiske landene**
– hva har vi lært? Av Anders Ekeland
- **Etniske, kulturelle og nasjonale minoriteter under sosialismen.**
Av Bernadette Devlin McAliskey
- **«Med datamaskina til paradiset»**
– En kommentar til Tron Øgrim. Av Janne Bromseth
- **Teknologi og revolusjon.** Av Terje Valen
- **Om maoismen.** Av Kristine Molløe-Christensen
- **Den postmoderne ideologi.** Av Aslak Sira Myhre og Bjarke Friborg
- **Postmodernismens møte med periferien.** Av Eivind Røssaak
- **En ny sosialistisk økonomi.** Av Peder Martin Lysestøl
- **Hvorfor gjør ikke norske kvinner revolusjon?**
Av Inger Lisbeth Hegland
- **Sosialismen og spørsmålet om minoritetene og nasjonaliteter.**
Av Mahmut Algünerhan

Kr. 30. Bestill fra partikontoret: 22 98 90 50

8. Kreftene for samfunnsforandring

Dette avsnittet er tatt fra det nåværende programmet. Det er her striden har stått om karakteren til LO-ledelsen (uthevet).

KLASSER

Klasser er grupper av mennesker som står i grunnleggende samme stilling mht. eiendoms- og disposisjonsretten til produksjonsmidlene, plassen i organiseringa av arbeidet (grad av overordning/selvstendighet/underordning), måten de oppnår sin del av de samfunnmessige rikdommene (f.eks. kapitalinntekt eller lønnsarbeid) og hvor stor andel de oppnår av disse.

HOVEDMOTSETNINGEN

Hovedmotsetningen i det norske klasse-samfunnet går mellom borgerskapet og arbeiderklassen. Borgerskapet består av dem som eier eller rår over produksjonsmidler, som har ansatt lønnsarbeidere og som kan akkumulere kapital på grunnlag av det de tjener på dette. I tillegg til de egentlige kapitalistene hører direktørsjiktet til borgerskapet. Det gjør også et sjikt av ledere i det borgerlige statsapparatet, statlige konserner/bedrifter og enkelte av de store organisasjonene. Toppsjiktene i Arbeiderpartiet og Høyre tilhører også borgerskapet i kraft av sin nære knytning til kapitaleierne, de statlige konsernene/bedriftene og maktutøvelsen i den borgerlige staten.

«Toppsjiktet i LO har i etterkrigstida i hovedsak tjent borgerskapet sine interesser gjennom sin rolle i disiplineringa av arbeiderklassen, og gjennom aktivt å ta standpunkt for kapital og kapitalisme.

LO er engasjert i betydelig forretningsdrift gjennom Vår Gruppen og NKL. Det er en tett allianse mellom LO-toppen, staten, Arbeiderpartiledelsen og ledelsen i de største statlige og private selskapene. Den øverste toppen i LO tilhører derfor borgerskapet.»

Arbeiderklassen utgjør flertallet i befolkninga og består av dem i produksjon og tjenesteyting som ikke eier produksjonsmidler og som er i underordna stillinger. I de siste tiåra har arbeiderklassen vokst. Først og fremst som følge av at ca. 1/2 million kvinner er kommet ut i lønnsarbeid etter 1970. En annen betydelig del består av arbeidsledige, trygda m.fl. Innflyttere, særskilt fra den 3. verden, utgjør også en voksende andel av arbeiderklassen i Norge.

Vi finner også mellomlag som er i sosial bevegelse i retning arbeiderklassen eller borgerskapet. Den ene typen mellomlag består av sjølsysselsatte - bønder, fiskere, håndverkere og folk i «de frie yrker» - uten ansatte eller betydelig kapitalinntekt. Fordi de eier sine egne produk-

sjonsmidler, men ikke lever av utbytting, utgjør de et småborgerskap. Den andre typen mellomlag omfatter ansatte i mellomstillinger og sjølstendige stillinger i

den etter krigen tok slutt, innledet kapitalistene en offensiv mot oppnådde rettigheter og velferdsordninger. For arbeiderne er det blitt lite å oppnå gjennom det

institusjonaliser-te samarbeidet med stat og arbeidsgivere. Den prosessen skyter fart gjennom den stadig klarere tilpassinga til EU-systemet.

ENHET I ARBEIDERKLASSEN

Arbeiderklassen må utvikle enheten mellom de ulike delene av klassen. Enhet i arbeiderklassen må bygge på mangfoldet og en aksept for at den samme kampen kan gi seg forskjellige uttrykk.

Særlig er det viktig å utvikle s a m a r b e i d e t mellom de to hovedkreftene i arbeiderklassen - den tradisjonelt mannsdominerte, godt organiserte industriarbeiderklassen og den

kvinnedominerte arbeiderklassen i servicenæringene og i offentlig sektor - og mellom dem som har arbeid og de arbeidsløse.

En av de største endringene i det norske samfunnet etter krigen er at en 1/2 millioner kvinner er kommet i lønnsarbeid etter 1970. Dette har styrket arbeiderklassen. Både som klasse og «sosialt kjønn» har flertallet av disse kvinnene stor interesse av sosialismen. Kvinnene i fagbevegelsen er ikke lenger villig til å bygge enhet på menns premisser, men vil ha faglige spørsmål på kvinners premisser i sentrum for arbeiderklassens kamp. Særegen kvinneorganisering og økt innflytelse i arbeiderbevegelsens organisasjoner er viktig for å styrke kvinnenes posisjoner.

En betydelig del av arbeiderklassen består av arbeidsledige og trygdemottakere. En enhetlig linje for arbeiderklassen betyr en samlet kamp for disse gruppenes interesser. Arbeidsløse og andre trenger å organisere seg særskilt. Interesseorganisasjoner, klient-aksjoner, eldreopprør o.l. må støttes.

Arbeidsfolk må styrke sin oppfatning av seg sjøl som en egen klasse med grunnleggende felles interesser og verdier. Det er også nødvendig å utvikle samarbeidet og enheten med arbeidere og undertrykte i andre land. Mange kamper kan bare vinnes om de reises på internasjonal basis, som en motmakt til kapitalens internasjonalisme.

Per Østvold

Kan vi støtte denne mannen hvis han stiller som LO-leder, eller betyr det å velge ham inn i borgerskapet?

utdannings-, helse- og sosialsektoren. Sjiktet har vokst kraftig som følge av utdannings-revolusjonen og veksten i offentlig sektor. I dette sjiktet er det et stort antall kvinner med lojalitet til de store kvinnegruppene i arbeiderklassen. Kvinneundertrykkinga gjør at lønns- og arbeidsforhold blir dårligere, og mange av dem nærmer seg eller utgjør en del av arbeiderklassen. Andre får arbeidsgiversansvar og presses fra to kanter eller stiger sosialt i hierarkiet. EU-kampen viste at den gamle alliansen mellom arbeidere, småbønder og kystfiskerne fremdeles er grunnleggende for å forandre Norge. I kampen for velferdsstaten har kvinnene i offentlig sektor en nøkkelrolle. De som må kjempe fram grunnleggende forandringer i Norge, er arbeidsfolk av begge kjønn og småbønder, kystfiskere og ansatte i offentlig sektor.

ARBEIDERKLASSENS FRIGJØRING MÅ VÆRE ARBEIDERKLASSENS EGET VERK

Det er utenkelig med noen grunnleggende sosialistisk samfunnmessig forandring i Norge uten at arbeiderklassen tar ledelsen. Arbeiderklassens frigjøring må være dens eget verk. Ikke noe parti eller noen bevegelse kan gjennomføre sosialismen på vegne av arbeiderklassen.

I de siste tiåra har arbeiderklassen vokst, men den er mindre konsentrert, mindre homogen, mindre sjølbevisst enn tidligere. Da den lange oppgangsperio-

FAGFORENINGENE ER ARBEIDERKLASSENS VIKTIGSTE KAMPORGANISASJONER

De slåss mot stadige angrep på faglige rettigheter og velferdsordninger. Fagbevegelsen som helhet bør gjøre seg fri og uavhengig gjennom å løsrive seg fra partidominans og fra løvverk og avtaler som binder den «på hender og føtter». Derfor er det viktig å styrke ulike tendenser til opposisjon i fagbevegelsen. Det er også viktig å støtte de klubbene og fagforeningene som står på ei kamplinje, og som NHO setter mye inn på å knekke. Deres kamp gir erfaring som bør bli felleseie for hele fagbevegelsen. Sjiktet av faglige tillitsvalgte på grunn- og mellomnivå i fagbevegelsen spiller en viktig rolle. På den ene sida fins her mange radikale arbeiderledere med tillit hos arbeidskameratene. På den annen side er det sterke mekanismer som virker til å knytte dem til classesamarbeid og systemlojalitet. Svaret på dette må være aktive og demokratiske klubber med kontroll nedefra. Bare på denne måten kan det bli mulig med et alternativ til det sosialdemokratiske lederskapet.

ALLIERTE

Samtidig som arbeiderklassen er blitt mindre enhetlig enn før, har mulige allierte blitt flere og mer nærstående. Flertallet av sjølsysselsatte bønder og fiskere har alt å tjene på å slåss mot kapitalistisk strukturrasjonalisering og spesielt mot EU-utviklinga. Leveforholda til et flertall av de høyt utdanna «mellomlaga» gjør at forskjellene i forhold til arbeiderklassen er minkende. Disse gruppene har bygd fagforeninger og tatt i bruk arbeiderklassens tradisjonelle kampformer. Til tross for sterk profesjonsbevissthet har dette i liten grad gitt seg utslag i gruppesjåvinisme eller ensidig streben oppover i samfunnet. For arbeiderklassen er det også mulig å spille på motsetninger innad i borgerskapet. EU-saken er et eksempel på dette.

DE SYSTEMKRITISKE BEVEGELSENE

Viktige bevegelser retter seg mot ulike sider av kapitalismen eller den kapitalistiske utviklinga. Det gjelder NEI-fronten mot EØS og EU, miljøbevegelsen, kvinnebevegelsen, homsebevegelsen, den antirasistiske og antiimperialistiske solidaritetsbevegelsen, ulike ungdomsaksjoner osv. Innad i disse bevegelsene er det viktig å slåss for å utvikle kritikken av kapitalismen, og forståelsen for at «sosialisme nedefra» er nødvendig for at disse bevegelsene skal oppnå måla sine. Samtidig er det viktig å innarbeide perspektiver fra disse bevegelsene i den sosialistiske strategien. Disse bevegelsene og sakene deres trenger oppslutning i arbeiderklassen og allianser med den radikale delen av arbeiderbevegelsen, for å få gjennomslag. Innad i arbeiderklassen og arbeiderbevegelsen må vi også arbeide for allianser med disse bevegelsene.